

RØDE FANE

Tidsskrift for kommunisme

DATA- REVOLUSJONEN

Fange hos Thieu og
Pham Van Dong

I DETTE NUMMER

Datateknologien er forutsetninga for kommunismen.

Datarevolusjonen sett i et marxistisk perspektiv. Side 4

Med datarevolusjonen inn i 80-åra

Pål Steigan skriver om hva datarevolusjonen innebærer og hvordan arbeiderklassen bør møte den. Side 14

Arne Maus: «Jeg frykter et syntetisk samfunn der alt foregår på skjermer...»

Vi har intervjuet Arne Maus, SV-medlem, forsker på Norsk Regnesentral og formann i NTL, landsforening 108. Side 22

Politisk fange hos Thieu og Pham Van Dong

Intervju med Doan Van Toai med erfaring fra Saigons fengsler både før og etter 1975. Side 26.

DEBATT: AKP(m-l) og kvinnekampen:

Partiprogrammet er dårlig, men det nye utkastet er enda verre. Side 32

DEBATT: Sannheten må alltid fram — en kommentar til et intervju med Pål Steigan om dogmatisme. Med svar fra Pål Steigan. Side 36

DEBATT: Krigen Kina — Vietnam:

Borgersrud med polemikk for polemikkens skyld? Side 40

BØKER: Datamaskinene som politisk maktfaktor og bankraner. Side 42

BØKER: Legger Gustavsen virkelig alle kortene på bordet? Side 44

BREV TIL REDAKSJONEN. Side 47

INNHALDSOVERSIKT OVER RØDE FANE 1979. Side 46

I NESTE NUMMER

Den islamske revolusjonen i Iran

Slik tenker DNA seg 80-åra

RØDE FANE

Redaktør og ansvarlig utgiver:

Rune Ottosen

Adresse redaksjonen:

Postboks 6875 St. Olavs-plass,

Oslo 1. Telefon: 11 45 73

Adresse distribusjonen:

Røde Fane, boks 2046

Grünerløkka, Oslo 5. Tele-

fon: 67 49 90. Postgiro:

2 20 84 78. Abonnement:

100 kr. (8 nr.) Trykt i offset hos A/S Duplotrykk, 1979.

UTGITT AV

AKP(m-l)

NR. 8—1979

8. ÅRG. 15 KR.

LESERVEILEDNING FOR PRINSIPP- PROGRAMMET

Vi har trykket opp et ekstra opplag av bilaget til Røde Fane 7/79 som er en leserveiledning til utkast til nytt prinsippprogram for AKP(m-l). Uunnværlig for alle som deltar i programdiskusjonen. Kr 5,- pr. stk. + porto.

Send meg ... eks av bilaget

Navn

Adresse

Sendes til Røde Fane

Postboks 2046, Grünerløkka, Oslo 5.

Redaktøren har ordet:

Det er nå lesernes dom faller!

Vi har nok en årgang av Røde Fane bak oss. 79-årgangen utgjør et veiskille i tidsskriftets historie. Vi har skifta format, lagt mer vekt på å bli lettlest og delikat i formen og mer levende og aktuell i innholdet. Vi har oppmuntra mer til debatt — og det har blitt mer debatt.

Røde Fane har i løpet av dette året forflyttet seg fra en perifer plass i ytterkanten av partiets liv til en plass midt inn i de aktuelle diskusjonene i den progressive bevegelsen. Folk langt utafor partiets rekke kan finne aktuelt og kontroversielt stoff som de kan lære noe av.

Samtidig har det vært ujevn kvalitet på de forskjellige numrene — fortsatt finnes det mye å rette på før vi kan presentere det tidsskriftet vi ønsker oss. Vi har med rette blitt kritisert for ikke å ha nok interessant stoff fra norsk virkelighet. Det må føres en kontinuerlig kamp for ikke å miste brodden og for å holde den levende debatten fortsatt i live. Til dette trenger vi lesernes hjelp. De må passe på oss og kritisere oss hele tida. (Vi mottar også gjerne ros og oppmuntring når det er på sin plass).

Det er et problem at vi når ut til for få. Løssalget må bli større og abonnentene fler. Vi trenger flere kommisjonærer som kan selge et fast antall blader hver gang. Alle som på denne måten vil gjøre en innsats for Røde Fane kan henvende seg til redaksjonen. Vi satt oss som målsetting å verve 1000 nye abonnenter i år. Det klarte vi ikke, men vi fikk mange nok til at økonomien balanse- rer så vidt det er. 650 nye abonnenter ble resultatet, vi sier takk for det og ønsker etternølerne velkommen etter.

Det er av største viktighet at alle betaler regninga for 1980-årgangen så raskt som mulig. 90 prosent av abonnentene skal fornye nå ved årskiftet. Resultatet av denne fornyinga vil på mange måter bli lesernes dom over omlegging av Røde Fane. Et bra resultat her vil medføre at vi trygt kan møte neste årgang, et dårlig resultat vil føre til en usikker økonomi. Samtidig trenger vi fortsatt mange nye abonnenter. De mange hundre leserne som likevel kjøper tidsskriftet

vårt regelmessig, gjør både seg sjøl og oss en stor tjeneste ved å tegne et abonnement.

Vi har mange ideer for hvordan vi skal gjøre Røde Fane bedre. Vi har som mål å bli enda mer aktuell og derfor komme ut oftere. Økonomien forhindrer oss fra å ekspandere på denne måten neste år. Men hvis vi sikrer oss mange abonnenter og en trygg økonomi kan vi kanskje tenke på det til 81-årgangen? Dere er med på å gi svaret.

Mens vi snakker om økonomi er det et faktum at prisstoppen blir opphevet nå fra nyttår. Det betyr at alt fra produksjonsutgifter til porto vil stige. For å møte denne situasjonen er vi beklageligvis nødt til å legge på løssalgssprisen med 1 krone og årsabonnementet med 10 kroner.

Godt nyttår.

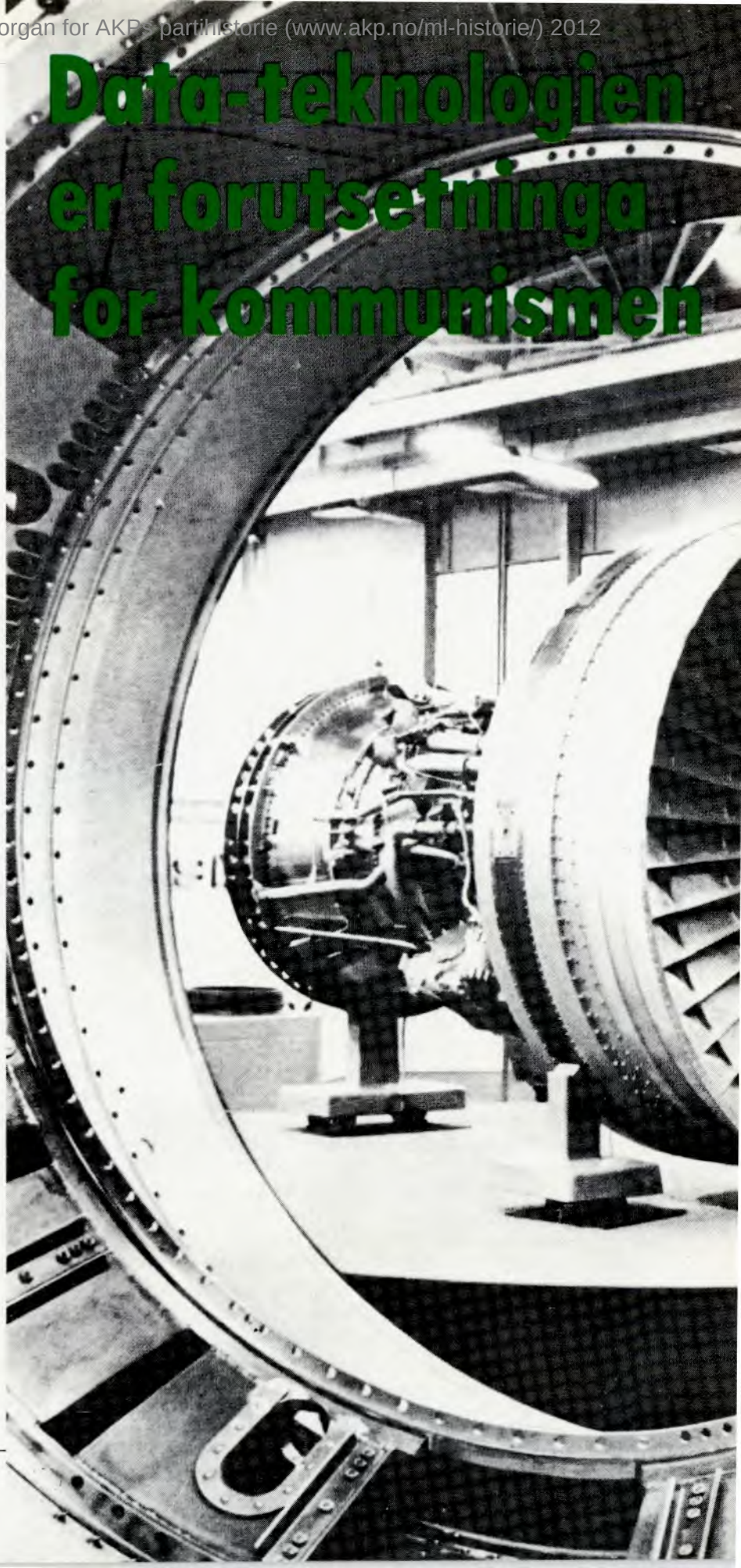
Rune Ottosen

- Teknologiske nyvinninger har gjort det mulig for menneskeheten å kunne lære seg til å beherske naturkreftene.
 - Høyt utvikla teknologi er en forutsetning for å bygge kommunismen.
 - Datarevolusjonen vil utvikle arbeiderklassens kunnskapsnivå.
 - Dette vil forbedre arbeidsfolks situasjon foran opprør og krig.
- Dette er noen av de påstandene som blir satt fram i denne artikkelen.

I det gamle, urkommunistiske klasseløse samfunnet var menneskene hjelpelause ofre for naturkreftene. Ingen kunne være vesentlig rikere eller fattigere enn andre fordi alle arbeidsføre medlemmer av samfunnet måtte bruke alle krefter for å skaffe mat, beskyttelse osv. til seg sjøl og barna sine. Dette var en følge av små kunnskaper om lovene i naturen. Redskapene var til å begynne med av bein og tre fordi menneskene ikke kjente lovene for å bearbeide stein til finere redskap. Seinere brukte menneskene steinredskap fordi de ikke kjente lovene for å forme metall.

Sjølsagt utvikla disse såkalte «naturfolk» også gradvis og gjennom enormt slit store kunnskaper på forskjellige områder: om veiding, om vær og vind, om bruk av planter og mineraler for å helbrede sykdommer osv. Noen av disse kunnskapene går også tapt når en videre utvikling av menneskenes kunnskap stiller dem i skyggen. Se på Tromsø museum f.eks., og du vil se at de som levde før oss i Nord-Norge for mange tusen år sida hadde mye større kunnskap om forming av stein (f.eks. til fiskekroker) enn den vi har i dag. Det vil si: vi veit mye om kjemi, krystall-struktur osv. som gjør oss i stand til å behandle stein med maskiner, men med deres enkle redskaper kunne de gjø-

Data-teknologien er forutsetninga for kommunismen

re arbeid som knapt noen håndverker kan gjøre etter i dag. Det var et rikt, bittert tilkjempa fond av praktiske erfaringer som gjorde det mulig.

Utviklinga av produksjonen gjorde det mulig for noen mennesker å ernære seg av det andre skapte, sånn at de ikke måtte bruke hver dag for å skape seg sitt eget livs opphold. Det skapte muligheten for klasseskilte. Samtidig skapte det muligheten for en helt ny samfunnsmessig arbeidsdeling. Det blei virkelig mulig for noen å spesialisere seg i administrasjon, i vitenskap, i håndverk osv. Dermed gjorde også menneskenes kunnskap om naturkreftene og deres mulighet til å beherske dem store sprang framover.

Derfor var det at det oppsto klasser og klassesamfunn et stort historisk framskritt. I det gamle Hellas fantes det slaveri. Nettopp på grunnlag av overskuddet skapt gjennom slaveri, kunne det skapes en administrasjon og vitenskap som gjorde at det greske slavesamfunnet kunne drive systematisk innsamling av kunnskap om naturen og produksjonen. Dermed kom det til å stå skyhøyt over det primitive ur-kommunistiske samfunnet som slavesamfunnet erstatta. Engels gjorde narr av «sosialister» som harmdirrende fordømte slaveriet i det gamle Hellas. Sjølsagt er vi mot slaveri. Men det greske slavesamfunnet var, viste Engels, en forutsetning for at menneskeheten kunne utvikle seg videre sånn at også den moderne sosialismen kunne bli mulig.

Det samme kan vi si om kapitalismen i forhold til føydalismen. Under føydalismen var arbeidsfolk i Norge mest småbønder. De satt isolert i hver sin dal og bak hver sin fjelltopp, hadde små kunnskaper om verden og sitt eget land — og en tankeverden prega av overtro og fordommer. Borgerskapet i Norge satte i gang fabrikker, fikk bondegutta til byene og gjorde dem til arbeidere. Borgerne ønska skoleplikt fordi en moderne arbeider (eller funksjonær, eller småbruker med traktor for den saks skyld) må vite så mye mer enn middelalder-bonden. Borgerskapet skapte et samfunn med svære kollektiver av arbeidere med store kunnskaper både om produksjon og politikk. Sånn skapte kapitalismen grunnlaget for — blant anna — AKP(m-l). Vårt kommunistiske parti er utenkelig i det føydale Norge på 1750-tallet. Vi er glad borgerskapet med støtte av bønder og byarbeid-

ere, vendte opp-ned på den sløve norske føydalismen og skapte et moderne kapitalistisk Norge.

Monopolborgerne har skapt akkurat det redskapet som trengs for å snu Norge opp-ned enda en gang: skikkelige kommunikasjoner, storindustri, skolevesen, osv., osv. Alt dette drives av arbeidere, funksjonærer og intellektuelle, med et relativt tynt sjikt av tjenere for borgerskapet og monopolborgerne sjøl på toppen. Når vi gjennomfører revolusjonen skal vi ta over hele denne maskinen, fjerne det tynne sjiktet av klassefiender på toppen og bruke det til fordel for oss sjøl: arbeidsfolk her i landet. Vi skal gjøre det mer fullkomment: Vi skal bygge Nordlandsbanen helt fram, vi skal forene apparatene for innsamling av søppel med organisasjon for industriell gjennvinning og bruk av avfall osv. Men når vi gjør det skal vi sende en takknemlig tanke til borgerskapet, som bygde Nordlandsbanen til Bodø og lagde et moderne søppel-vesen.

FRA NØDVENDIGHETENS TIL FRIHETENS RIKE

Sjøl om menneskene i det urkommunistiske samfunnet sjølsagt også hadde kunnskaper, er det viktig å holde klart for seg hvor *underlegne* de var i forhold til naturkreftene, nettopp fordi de *mangla* vitenskapelig kunnskap. Ta for eksempel inuitene på Grønland. Den gamle fangstkulturen blant inuitene holder nå på å råtne opp under påvirkning av den danske imperialistiske undertrykkelsen. Kunnskaper som har slått verden med beundring — f.eks. kunsten å lage kajaker og bruke dem til jakt på sel og småhval — holder nå på å gå i glemmeboka. Vi kommunister ser all menneskelig kunnskap som en del av en stor fellesmenneskelig skatt. Derfor ser vi det som en forbrytelse fra de danske kapitalistene når disse kunnskapene går under istedenfor at de blir tatt vare på og subsidiert fra staten. Kapitalistene derimot ser bare på hva som gir kortsiktig profitt, og kaster på båten det rike fond av erfaringer som finnes i forskjellige former for tradisjon, håndverk, folkekunst osv.

Til tross for de imponerende tilpasningene som inuitene klarte å utvikle, viser arkeologien oss at inuit-folket på Grønland trolig døde helt ut minst en gang i de siste fem tusen åra, trolig som følge av

DATAREVOLUSJONEN

klimaforandring. På Vest-Grønland døde også hundrevis av inuiter med den følgen at store distrikter ble avfolka i løpet av de siste 200 åra, igjen som følge av klimaforandringer.

I forholdet menneske-natur under urkommunismen, er naturen hovedsida. Mennesket er i hovedsak *offer* for naturen og kan i liten grad beherske den. Utviklinga av vitenskap og produksjon gjør det mulig å endre hovedsida i denne motsigelsen. Menneskene kan lære seg å kjenne og beherske natur-lovene sånn at de kan skape en trygg og sikker tilværelse for seg sjøl. Dette er det Engels kaller historias utvikling fra nødvendighetens til frihetens rike, dvs. fra den primitive fattigkommunismen og fram til den høyt utvikla kommunismen i framtida, der menneskenes frihet er tufta på en høyt utvikla og vitenskapelig styrt produksjon.

Denne utviklinga går gjennom en periode med klassesamfunn. Dette kan vi ikke moralisere over, vi må bare slå fast at det må være sånn. Vi er for å avskaffe all klasseundertrykking. Men ikke ved å gå tilbake til urkommunismen da menneskene var hjelpeløse kre som lå under for elementene. Vi er for varme hus, ikke bare huler og hytter av torv og tre, oppvarma av et bål og med høl i taket istedenfor pipe. Vi er for medisiner og vaksiner som gjør det mulig å kontrollere epidemier og rydde ut sjukdom. Vi er for klær som gjør det mulig for menneskene å arbeide og ferdes i regn og snø, i høyfjellet og i arktis, og det uten at kvinner må slite ut tenna sine på å tygge skinn. Vi er for biblioteker, grammofoonplater og film for å lagre menneskelig kunnskap og kunst. Men alt dette forutsetter produksjon og vitenskap som urkommunismen aldri kunne skape. I menneskesamfunnets utvikling var det umulig å skape dette uten ei arbeidsdeling som i noen tusen år måtte bety klassesdeling. Nå er alle disse godene skapt. Det spørsmålet dreier seg om, er å organisere menneskesamfunnet sånn at de kan bli produsert og komme det arbeidende flertallet til gode. Det kan bare skje ved å utrydde klasseskillene og klasseundertrykkelsen. Klassesamfunnets tid i menneskenes historie holder på å gå over. Det vil vi heller ikke moralisere over. Vi, proletarene, som er skapt av det kapitalistiske klassesamfunnet, preiker ikke moral, vi studerer situasjonen og slår fast at jobben nå er å legge kapitalismen i

grava og skape den utvikla kommunismen.

Alt dette kan sammenfattes sånn: Marxisme bryr seg ikke med moralske vurderinger og moralsk fordømmelse av forskjellige samfunnsformer. Marxisme gransker årsakene til hvorfor forskjellige samfunnsformer oppstår, utvikler seg og går under for at menneskene skal lære seg å sjøl bli herskere over sin skjebne. Dette er et spørsmål om vitenskap, om kunnskap, ikke om hva vi liker eller ikke liker. På grunnlag av det slår marxisme fast at akkurat som at klasser og klasseundertrykkelse på et tidspunkt var nødvendig for å utvikle menneskeheten vekk fra dyrestadiet, så er det at klasser og klasseundertrykkelse blir avskaffa nødvendig nå for å heve menneskeheten opp til virkelig frihet. Det gjøres gjennom utvikling av produksjon og vitenskap. Midlet til å utvikle produksjon og vitenskap er at arbeiderklassen utvikler klassekampen, gjør revolusjon og sjøl tar herredømmet over statsmakta og produksjonen.

Medisinen bryr seg ikke om å øse skjellsord ut over pestbakteriene. Den beskriver dem og forklarer åssen de virker for å kunne legge fram en kur som kan beherske pesten. På samme måten bryr ikke marxisme seg om å øse skjellsord ut over klassesamfunnet. Den analyserer

det for at arbeiderne skal kunne bruke de objektive mulighetene som finnes til å avskaffe det.

HØYT UTVIKLA TEKNOLOGI ER NØDVENDIG FOR Å BYGGE KOMMUNISMEN

Alle former for klassesamfunn bygger på produksjon og fordeling under tvang. (Forsåvidt gjør det urkommunistiske samfunnet også det — jegerne og samlerne arbeider under truselen om å sulte og fryse, ikke på grunn av klasseundertrykkelse, men fordi de så dårlig behersker naturkreftene.) Slaven arbeider under trusel om pisk og henrettelse. Den føydale leilendingen må gi fra seg mye av det han produserer fordi ellers vil han bli jaga fra jorda av føydalherrens væpna bander. Arbeideren må jobbe for å få lønn, om hun/han stempler for seint, kommer når det passer, kjefter på sjefen osv. risikerer hun å stå uten jobb og sulte. Lønner og priser er garantert av voldsmakta. Når linjegodsarbeidere eller bryggearbeidere vil ha økt lønn — altså forandre litt på fordelinga — blir de møtt med terror-politiet på vegne av kapitalistene. Og prøv å gå inn i et supermarked og fordele varene til arbeiderne gratis! Butikkeiernes eiendomsrett er garantert av politiet.

Steinalderens mennesker utvikla gjennom sitt enorme slit kunnskaper om fangst, vær og vind — mye av dette er gått tapt. Men alt i alt har utviklinga i vitenskap under kapitalismen lært menneskene å beherske naturen og dens lover i en ganske annen målestokk. Et sprang som minner om det Engels kalte den historiske utviklinga fra nødvendigheten til frihetens rike.

DATAREVOLUSJONEN

Kapitalismen har skapt samlebandsproduksjonen og dermed lagt grunnlag for moderne storproduksjon. Ingen vil frivillig betjene disse samlebåndene. De som har blitt tvunget til det fordi de er avhengig av å selge arbeidskrafta vil heller ikke beklage at computere kan overta denne jobben — dersom de sjøl får annet arbeid.

Dette gjelder til en viss grad også sosialismen. Under sosialismen vil det ikke finnes ubegrensa mengder bruksverdier å fordele. Det vil fortsatt finnes tungt og kjedelig arbeid. Under sosialismen gjelder regelen «Den som ikke arbeider skal heller ikke ete» og dessuten «arbeide etter evne, lønn etter arbeid» ifølge Lenin. Arbeiderne jobber for seg sjøl, men fortsatt trengs systemet med fastsatt lønn og straff for å ikke jobbe — dvs. å ikke få lønn. Og prøver du å ta varer du ikke kan — eller vil — betale for, er samfunnets eiendomsrett garantert av den væpna arbeiderklassens tvang.

En av målsettingene for kommunismen er å skape et samfunn der menneskene kan utvikle evnene sine lengst mulig i frihet, uten at menneske undertrykker menneske. Det står i motsetning til tungt, kjedelig maskinarbeid hver dag 5 eller 6 dager i uka i kanskje 40—50 år av et liv. En arbeider som jobber med sånt og kanskje også gjør få forskjellige operasjoner i alle de åra får sjølsagt ikke utvikla alle de evnene som bor i henne.

Om arbeiderklassen tok makta i Norge i 1978, kunne den da skape et sånt samfunn? Nei.

Det er nødvendig at noen passer smelteovner. Det er nødvendig at noen kjører tog. Det er nødvendig at noen egner line og noen pakker fisk. Det er nødvendig at noen koker tremasse. Trur noen at vi som arbeider i industrien under forhold der vi hadde virkelig fritt valg ville *velge* å gjøre disse tingene, om og om igjen, hver dag i uka (med et par fridager og ferier) år etter år, tiår etter tiår? Under forhold med virkelig fritt valg ville vi kanskje jobbe med sånt noen dager, men ellers heller velge å sparke fotball, gå på jakt i fjellet, lære å male portretter eller bli oppe om natta for å studere stjernene i kikkert. Eller tusen andre ting. Ikke noe normalt, sunt menneske vil *av fritt valg* stå dag etter dag i den samme brakka og lempe kasser, f.eks.

Men likevel må sånt gjøres. Vi har ikke noe alternativ til å holde disiplinen i produksjonen oppe gjennom å bruke lønn.

Når kan vi skape et sånt samfunn?

Når teknologien er utvikla så langt at tremassen koker seg sjøl med svært lite forbruk av menneskelig arbeidskraft. Når sikkerheten på toga (og kanskje desentra-

lisert produksjon og redusert behov for transport) er så stor at veldig lite arbeidskraft trengs for å holde denne sektoren i gang. Når produksjonen er så mye økt at det er mulig å produsere rikelig med sko, brød, hus, kulturgoder, fotballer osv. til fornuftig menneskelig forbruk, sånn at fordelinga av disse bruksverdiene kan være fri, uten bruk av penger. (Dette forutsetter også at den hysteriske lysten etter å sanke i lader som kapitalismen utvikler blir utrydda i menneskene, sånn at ingen nytter den frie distribusjonen til å ta tusen fotballer eller femti kasser slikkepinner og lagre i en kjeller for seg sjøl.) Da blir det mulig å redusere det nødvendige arbeidet som skal til for å holde produksjonen i gang, til ganske få timer pr. menneske pr. dag. Marx lærer oss, at under sånne forhold vil arbeidet slutte å være tvang og isteden et livsbehov. Menneskene vil gjøre dette arbeidet ikke for å unngå å sulte, men simpelthen fordi menneskene har den medfødte egenskapen at de må bruke kreftene i musklene og hjernen. Vi er arbeidende dyr og vi kan like lite la være å arbeide som fugler kan la være å fly — med mindre vi da hindres kunstig i det.

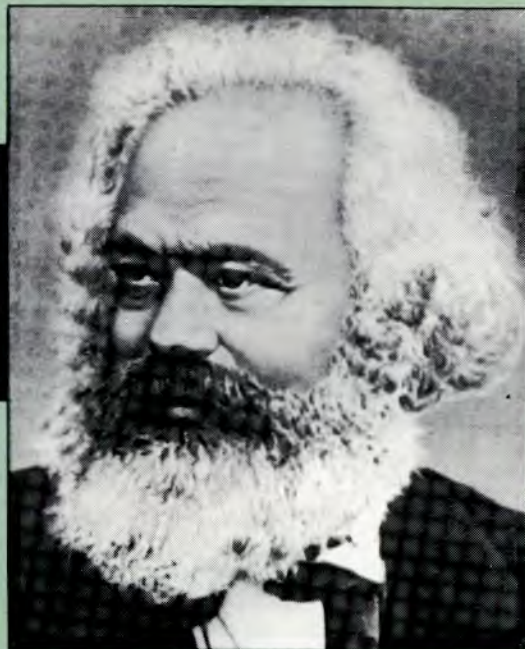
DATAREVOLUSJONEN

At det samfunnsmessige arbeide er satt i form av motsigelsen mellom kapital og lønnsarbeid — er den endelige utviklinga av *verdiforholdet* og produksjon på grunnlag av verdi. Dens (verdi-produksjonens) forutsetning er og blir mengden av direkte arbeidstid, mengden av anvendt arbeid, som den avgjørende faktoren i produksjonen av rikdom. Men i den grad storindustrien utvikler seg, blir den virkelige rikdommen som skapes mindre avhengig av arbeidstida og av den anvendte arbeidsmengde, enn av makta til de agentene (produksjonsmidlene) som blir satt i

rer som et middel mellom seg og den uorganiske naturen og utøver på den måten herredømme over den. Han står ved sida av produksjonsprosessen, istedet for å være dens hovedagent ... I denne forvandlinga er det hverken det direkte arbeidet som mennesket sjøl utfører eller den tida han arbeider som framstår som det store grunnlaget for produksjonen og rikdommen.

MARX OM DATAREVOLUSJONEN

bevegelse under arbeidet. Den mektige effektiviteten til disse agentene står ikke i noe forhold til den direkte arbeidstida som det tar å produsere dem. Den er snarere avhengig av vitenskapens almene nivå og teknologiens framskritt, eller anvendelsen av denne vitenskapen på produksjonen. (Utviklinga av denne vitenskapen sjøl, særlig naturvitenskapen, og med den alle de andre, er på sin side en funksjon av utviklinga av den materielle produksjonen.) Jordbruket f.eks., blir rett og slett anvendelsen av vitenskapen om det materielle stoffskiftet, hvordan det skal reguleres til beste for hele samfunnet. Og som storindustrien viser, så manifesterer den virkelige rikdommen seg snarere i det uhyrlige misforholdet mellom den anvendte arbeidstid og dens produkt, liksom i det kvalitative misforholdet mellom arbeid som er redusert til en rein abstraksjon og makta til den produksjonsprosessen som det (arbeidet) overvåker. Arbeidet synes ikke lenger på samme måte å være en del av produksjonsprosessen, for mennesket opptrer snarere som en vokter og regulator av produksjonsprosessen. (Det som er sagt om maskineriet, gjelder like mye for kombinasjonen av menneskelige aktiviteter og utviklinga av mellommenneskelige forhold.) Arbeideren plasserer ikke lenger en bearbeida naturgjenstand som mellomledd mellom arbeidsobjektet og seg sjøl. Men det er naturprosessen, som han har forvandla til en industriell prosess, som han plasse-

Men det er snarere tilegnelsen av hans almene produktivkraft, hans forståelse og beherskelse av naturen i kraft av sin tilværelse som en samfunnsmessig størrelse — kort og godt, utviklinga av det samfunnsmessige individ. *Tjueri av fremmed arbeidstid, som den nåværende rikdommen hviler på*, viser seg som et elendig grunnlag i forhold til det grunnlaget som den nyutvikla storindustrien skaffer seg sjøl. Så snart arbeidet i dets umiddelbare form ikke lenger er den store kilden til rikdom, vil og må arbeidstida opphøre med å være dens målestokk og dermed bytteverdien målet for bruksverdien. *Massenes merarbeid* har opphørt å være betingelse for utviklinga av den almene rikdommen, akkurat som *ikke-arbeidet til de få* har opphørt å være betingelse for utviklinga av den almene makta til den menneskelige forstand. Dermed bryter den produksjonen som hviler på bytteverdi sammen ...

Karl Marx: Grundrisse der Kritik der politischen Ökonomie (1857/58), s. 592—594. Berlin 1953.

DATAREVOLUSJONEN

COMPUTER-TEKNOLOGI OG KOMMUNISMEN

Computer-teknologi bygd på moderne matematikk og transistorer er det enkelte kaller «høytteknologi» som sies å stå i motsetning til proletariatets interesser.

Tvert imot. Computer-teknologi er et viktig middel for å bringe kommunismen nærmere.

Kapitalismen klarer aldri å løse motsetninga mellom tilbud og etterspørsel. Anarkiet i den samfunnsmessige produksjonen fører til at overproduksjonskrisene gjentar seg og gjentar seg. Overproduksjon betyr at varene ikke blir solgt, at fabrikkene går i stå og at arbeiderklassen og andre arbeidsfolk får konsumert *minne* enn før.

Sosialismen og kommunismen skal løse motsetninga mellom behov og produksjon. (Dette kan sjølsagt alltid bare gjøres relativt, ved at det i hovedsak er samsvar mellom de to sidene. Det er umulig å

unngå svingninger som følge av at begge sider endrer seg på grunn av faktorer som ikke kan forutsees.) Da trengs beregninger av behova. Hvor mye mat, klær osv. konsumeres av befolkninga i hele verden ut fra at den er fordelt i varme og kalde land, består av unger, voksne og gamle osv.? Hva kreves av råmaterialer, av gjødsel, såkorn osv. for å produsere dette? Hva kreves av transportmidler? Hva kreves av råvarer til fabrikkene som skal produsere landbruksmaskiner og transportmidler, maskiner til kjemisk industri som produserer gjødsel osv? Hva kreves av energi for å produsere alt dette? Osv., osv.

Computer-teknologien gir oss helt andre muligheter enn før til å berekne de virkelige behova og styre produksjonen ut fra dem. På den måten kan den føre til at kommunismen tilfredsstiller de menneskelige livsbehova bedre og med mindre sløsing.

Vi ønsker å avskaffe det tunge, ensformige og kjedelige maskin-arbeidet. Har du jobba på en fabrikk der oppgava di var å sitte og stirre på et samlebånd i 8–9 timer og trykke på en knapp et par ganger om dagen når noe var feil, så veit du hva jeg snakker om. Uten å avskaffe dette arbeidet kan vi ikke avskaffe tvang som et middel til å få det gjort, vi kan ikke forvandle arbeidet fra en nødvendighet til et livsbehov.

Hele produksjonskolonner og fabrikker styrt av computer-systemer bringer dette innfor rekkevidde. I denne produksjonen blir det også mulig å spare mer på maskiner, energi og råvarer. Under kapitalismen vil denne teknologien sjølsagt bli brukt til å sparke folk, og det vil vi slåss imot. Men under sosialismen og kommunismen vil den frigjøre oss slitene fra det tyngste og dummeste arbeidet, og det er vi ikke mot. Kranene gjorde mange arbeidere unødvendige på brygger og andre

Under energikrisen i USA kunne oljeselskapene til enhver tid vite hvor mye bensin som kunne fordeles til hver eneste bensinstasjon for å få maksimal utnyttelse av sin egen kapasitet — takket være et avansert computersystem.

DATAREVOLUSJONEN

steder der saker skulle lempes. Likavel skal vi ikke ha mindre kraner under kommunismen, vi skal ha flere av dem.

Vi ønsker både sentralisering og desentralisering av produksjon. F.eks. ønsker vi trulig kraftproduksjon desentralisert på grunnlag av energikilder som hver for seg gir nokså lite energi og kanskje også veksler i den energien de gir, sånn som gjødselkraftverk og små vind- og vannmøller, såkalt mellomteknologi. Vel og bra. Men effektiv utnyttelse av sånt vil bli mye mer mulig ved bruk av små, avanserte computersystemer som kan innstalleres i styringa på de forskjellige små enhetene og justere dem sånn at de hele tida fungerer mest mulig effektivt. Det krever en høyt utvikla vitenskap og en storproduksjon av computerelementer som gjør det mulig å produsere sånne små computere svært billig (dvs. med lite forbruk av energi, råmaterialer og arbeid) og med store variasjoner for å tilfredsstille forskjellige behov.

Vi ønsker svær utvikling av arbeidsfolks *kunnskapsnivå*. Men det krever bl.a. at muligheten til *lett* å få *tilgang* til informasjon øker kraftig. Grunnen til at arbeideren i dag har større kunnskaper enn for hundre år sida, er mer obligatorisk skolegang, mer fritid, mer lønn og mye billigere og lettere tilgang på kunnskap i form av bøker, tidsskrifter, kurser, radio/fjernsyn osv. En arbeider som vil sette seg inn i tekniske detaljer i en komplisert bilmotor eller lære seg høyfjellets flora har mulighet til det, i hvert fall i de store byene, ved å utnytte de svære offentlige bibliotekene som finnes.

Computerteknologien vil legge grunnlag for en ny kunnskapsrevolusjon. Kunnskap på størrelse med den i svære biblioteker vil kunne rommes i computerne hukommelser og etterhvert kunne gjøres lett tilgjengelig overalt. Muligheten for å lage referansesystemer som gjør at du raskt og lett kan *finne* akkurat det du leiter etter vil øke enormt i forhold til i dag, da sånne referansesystemer må skrives på små papirkort og du må drive og trekke ut skuffer for å finne stikkordet du leiter etter. Millioner av arbeidsfolk vil *nytte* sånne systemer, utnytte den lagra kunnskapen der på praktiske problemer og på den måten skaffe seg et kunnskapsnivå som nå er typisk for universitetsutdanna borgere og småborgere.

Alt dette bidrar til å legge grunnlaget

for kommunismen. Som revolusjonære må vi hilse den revolusjonære computerteknologien velkommen. Enkelte skjønner derimot ikke dette. De går mot computerteknologien og går derfor i dette tilfellet ufrivillig stikk imot den proletariske revolusjonens interesser.

HØYT UTVIKLA TEKNOLOGI OG NATURVERN

Den kapitalistiske storproduksjonen forgifter og raserer både menneskelig og naturen som omgir fabrikkene. Vår målsetting som kommunister er å stoppe denne ødeleggelsen av naturen og det menneskelige miljøet. Men åssen? Gjennom å gå fra industriell storproduksjon og høyt utvikla vitenskap og tilbake til tidligere tiders ikke-industrielle produksjon?

Det er illusjonsmakeri å tru at menneskene *før* den industrielle revolusjonen levde i «balanse med naturen», dvs. ikke i betydelig grad greip inn i og tilmed ødela deler av naturen. De eneste det kanskje gjalt for var meget lite utvikla urkommunistiske befolkninger som var tallmessig små og derfor ikke virka inn på resten av naturen i noen særlig grad.

Store menneskelige befolkninger som skal ete, ha klær og hus, som jakter, driver fedrift, dyrker jord og hogger trær, vil sjølsagt *måtte* endre naturen. Det er vel alminnelig antatt at jegere med steinredskaper utnytta den hårete arktiske elefanten, mammuten, og mange andre forhistoriske dyreslag. Det er vel også alminnelig godtatt at mennesker med ikke-industriell jordbruk og fedrift har utnytta jorda så hardt at det har ført til at ørkenen Sahara stadig har spredd seg over stadig større områder tidligere dyrka mark. Det har skjedd i hundrer (tusener?) av år, og det skjer fortsatt.

Kapitalistene tenker på profitt, ikke på å beskytte naturen, og de svære kapitalistiske produksjonsmidlene gir også mulighet for svære ødeleggelser. Men det avgjørende skillet her er ikke mellom industriell og førindustriell produksjon. For som jeg viste med eksempler, har menneskelig produksjon alt før industrien kom skapt endringer og tilmed svære ødeleggelser i naturen.

Det avgjørende skillet ligger i *kjennskap* til naturen og produksjonens virkning i naturen, sånn at det er mulig å gripe inn for å motvirke dem, endre de dele-

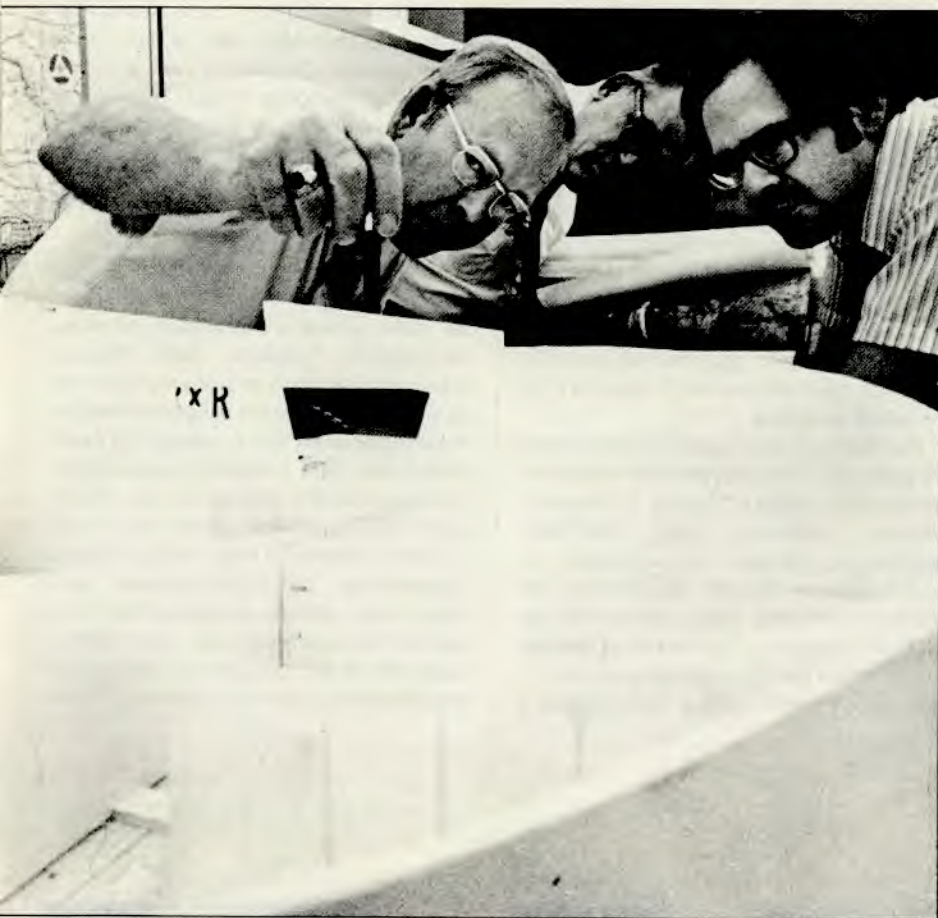
ne av produksjonsprosessen som fører til skadevirkninger eller evt. helt stoppe sånn produksjon.

Folk i Afrika som ikke dreiv industrielt *mangla* virkelig kunnskap om åssen de skulle *unngå* å utvide ørkenen Sahara. Under kapitalismen er sånn kunnskap i ferd med å utvikle seg. Men kapitalistene finner det ikke profitabelt å gjøre de investeringene som må til for å virkelig drive Sahara tilbake.

Under kommunismen vil sånn kunnskap bli utvikla og de nødvendige ressursene vil bli brukt i samsvar med den.

Men det krever avansert kunnskap. Om meteorologi, om havet, om jordbrukskjemi, om biologi, om varmeutveksling osv., osv. Det er ikke kunnskap som kan utvikles i det små, desentralisert og her og der. Det er kunnskap som må utvikles i store sentra for lærdom der informasjon samles og tusener utdanner seg til vitenskapelige fagfolk gjennom et langt

DATAREVOLUSJONEN

Moderne planlegging er helt avhengig av computerteknologi bl.a. for å få automatisert tredimensjonalt faktorer som det her lages programmer for.

miljøet. Når det gjelder atomkraft bygd på uran og plutonium har alt jeg har lest, overbevist meg om at dette er en farlig og skitten form for energiproduksjon som det er helt uansvarlig å tillate kapitalistene å drive. Problemene med ulykker, frakt og lagring av avfall virker såpass vanskelige at jeg også mener det kan reises tvil om stor produksjon av energi på denne måten er ønskelig under sosialismen.

Så vidt jeg kan se, er ei varig løsning av problemet med energiproduksjon trulig innafor rekkevidde i løpet av få ti-år: atom-reaktorer bygd på hydrogenfusjon (sammensmelting av kjerner av hydrogen-isotopen deuterium til helium, den samme atomreaksjonen som skjer i sola og i H-bomber). Denne prosessen har følgende fordeler: praktisk talt ubegrensa med atombrennstoff, små muligheter for eksplosjoner, lite radioaktivitet og avfall.

Enkelte vil kanskje legge inn et ord for sol-celler? Gjerne det. Så vidt jeg har skjønnt må ganske store områder dekkles med sånne celler for å produsere nok energi til at det kan få betydning for å holde i gang moderne storindustri. Det kan diskuteres om ikke det også vil bety inngrep i naturen og kanskje også endringer i varmetilførselen til terrenget i store områder. Men solenergi får trulig også sin viktige plass i framtidens energiproduksjon.

Saka er bare den at begge disse formene for energi krever det vi kaller «høyteteknologi». Veien til hydrogenreaktoren går gjennom atomforskninga. Vil vi vekk fra dagens skitne og farlige reaktorer, så må vi ikke stoppe atomforskninga, men drive den et skritt videre. Veien til mer effektive systemer for å utnytte solenergi går gjennom avansert kjemisk og fysisk forskning, som gjør det mulig å omdanne solenergien til elektrisk strøm med større effekt og produsere sol-celler billigst mulig.

Vi trenger *mye rein* energi. Men veien til det går gjennom utvikling av vitenskapelig forskning, som lærer oss så mye om naturen at vi kan finne de rike kildene for energi og utnytte dem sånn at de ikke ødelegger og forurenser. Denne utviklin-

liv, og der det koordineres innsamling av opplysninger fra tusener av steder. Dette sier jeg ikke fordi jeg mener at en bevegelse for innsamling og utvikling av sånn kunnskap ikke skal være en massebevegelse, men bare en bevegelse for forskere på universiteter. Den både skal og må være en massebevegelse. Men en virkelig massebevegelse kan aldri vare lenge uten en ledelse, og en sånn ledelse må profesjonelle forskere og sentra for vitenskapelige kunnskaper være.

Tiltaka som skal til f.eks. for å hindre spredning av ørkenene Sahara — kan heller ikke settes i verk av ti og femten personer her og der som jobber uten noen sentral samordning. De må drives i kontinental målestokk og med ressurser som bare kan skaffes i det som i dag er mange forskjellige stater. Det krever sentralisert administrasjon.

Alt dette er sånt som vi kaller høyteteknologi og som enkelte vil fordømme som

arbeiderfientlig. Slike folk stiller seg dessverre i denne saka på ørkenen Saharas side, mot arbeiderklassen, fattigbøndene og utvidelsen av afrikanske jordbruksområder og skoger.

Ta et annet spørsmål: om energiproduksjon. Med verdens nåværende befolkning og dens behov er det utenkelig med en drastisk *senkning* i produksjonen av energi. På den andre sida fører energiproduksjonen til kraftige skader på det menneskelige miljøet og naturen.

De fleste er enige om at alternativet *ikke* kan være å raskt senke jordas befolkning, og heller ikke å senke dens konsum (jeg snakker om det store flertallet som lever i fattigdom). De fleste er også enige i skadevirkningene i energiproduksjon gjennom å brenne køl, olje e(eller for den saks skyld ved eller metanol produsert av planter). Vi er også mot svære vannkraftreguleringer som fører til varige inngrep og uopprettelige endringer i det naturlige

DATAREVOLUSJONEN

ga av vitenskapelig forskning er enkelte imot. I praksis betyr det å ta stilling for å demme ned nye elver, brenne mer køl og bygge nye kraftverk som brenner uran og blir radioaktive i tusener av år framover.

BEHOVET FOR LETT ANVENDELIG, ENKEL TEKNOLOGI

I dagens verden er det et stort behov for å spre enkel, lett anvendelig teknologi. Et eksempel er solovner, billig produsert av metallplater, til bruk for koking i den 3. verden. Kanskje et bedre eksempel er Kinas avfallsgass-kraftverk som bruker møkk fra dyr og mennesker og forskjellig organisk avfall til desentralisert energiproduksjon. Kinas folkekommuner er ikke mekanisert. Det de trenger er ikke først supertraktorer, for det finnes ikke utdanna folk til å bruke dem og ikke et stort nok system av verksteder til å drive service på dem. Det de trenger er enklere saker som hardføre pumper til vanningsanlegg o.l.

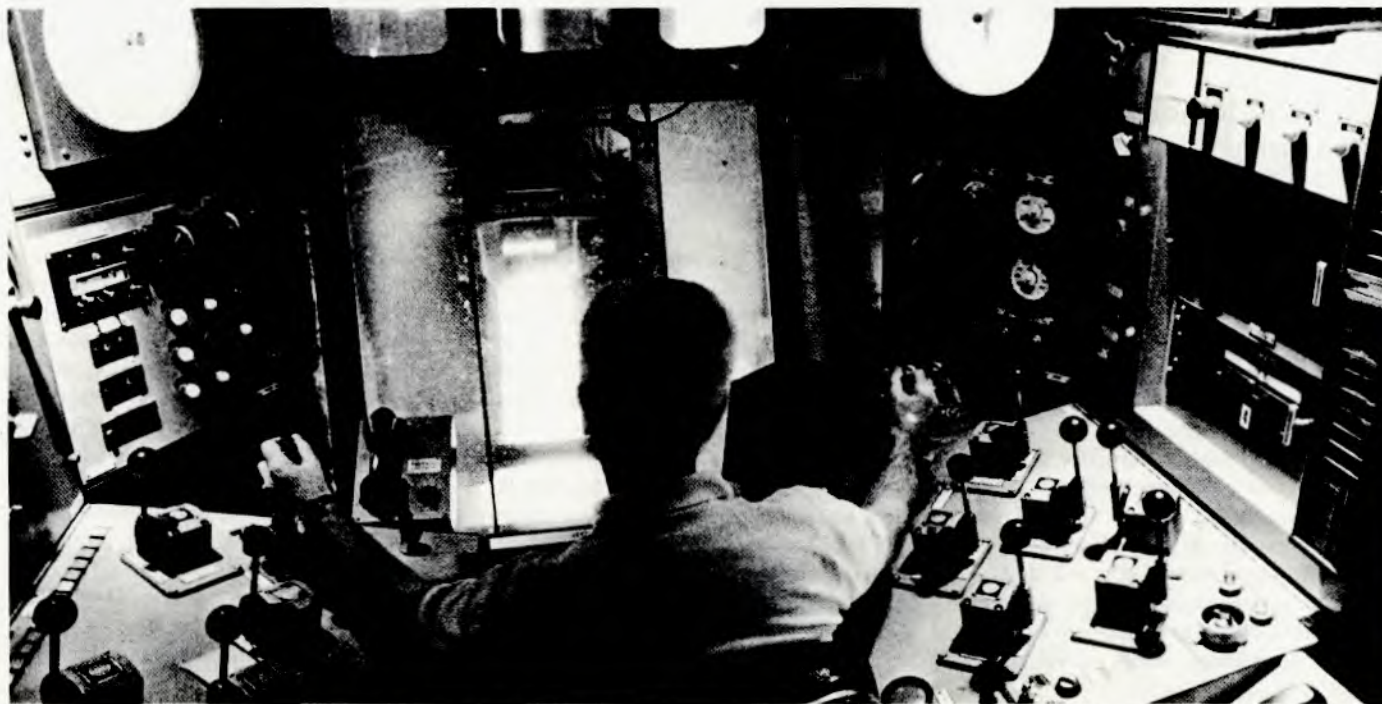
Særlig i landa i den 3. verden, som er kunstig underutvikla av imperialismen og der det finnes et (relativt og midlertidig) overskudd av arbeidskraft som ikke blir brukt, er sånn enkel teknologi veldig viktig for å utvikle produktivkreftene og raskt bedre massenes kår. Der det finnes lite kapital, men med mye arbeidskraft trengs ikke først en moderne bulldozer med grabb, men heller tusen skikkelige spader. Sånne økonomier trenger teknologi som bygger på mye bruk av menneskelig arbeidskraft, små investeringer til å begynne med, som er lett å lære og bruker lokale ressurser.

Det skjønner de kinesiske kommunistene godt, og de har vist det både i utviklinga av landsbygda i Kina og i hjelpeprosjekter i utlandet, som TANZAM-jernbanen. Norske og vestlige u-hjelpseksperter derimot har hatt trøbbel med å skjønne det. Ved å sende høyt utvikla teknologi som ikke svarte til behova i økonomien har de oppnådd små bedringer (eller tilmed kraftige forverringer) i

mottakernes situasjon, mens kapitalistene som solgte maskineriet for den norske statens penger sjølsagt har vært gla.

Så sånn teknologi trengs. Men det er feil når enkelte kaller sånn teknologi for «progressiv» og mer komplisert for «reaksjonær», og dessuten sauser det hele sammen med enda et spørsmål: om miljøvern og natur-ødeleggelser.

«Mellom-teknologien» eller den «mjuke» teknologien har som forutsetning for sin raske utvikling ei utvikling av «høyteknologien». Solovner. Javel. Men da må vi også skjønne at store mengder billig valsa stål, eventuelt billig plast med reflekterende overflate, er viktig? Og åssen produseres det? I moderne storindustri. Jo høyere utvikla teknisk, jo mer og billigere. Avfallskraftverk. Javel. Men da må vi være interessert i mest mulig effektive forbrennings- og turbinsystemer, og i mest mulig effektiv energioverføring og lagring? Sikkert. Men åssen skal vi få det? Gjennom at de beregnes og utvikles på arbeidsplasser med stor kapasitet for vi-

Sjøl om computere kan overta tungt og helsefarlig arbeid. Alternativet for arbeidere som blir erstatta vil ofte bli arbeidsløshet i stedet for lettere arbeid. Denne computeren ved et jernverk har erstattet et titalls arbeidere fordi den har overtatt kontrollfunksjonen ved flere maskiner.

DATAREVOLUSJONEN

Moderne krigføring er også utenkelig uten datateknologi. Dette er hverken fra noe forsknings-senter eller TV-studio, men kystartilleriet som fyrer løs artilleriilden.

tenskapelig forskning, med profesjonelle forskere, store computere osv. Gjennom masseproduksjon av billige computere og billige og effektive systemer for lagring av energi (f.eks. batterier utvikla ut fra de mest moderne kunnskapene om kjemi) som kan installeres i de små avfalls-kraftverka. Vindmøller. Javel. Men er vi interessert i å få den aero-dynamisk mest mulig riktig? I gode lagre? I å bruke aluminium eller magnesium, glassfiber og plast? Alt dette er produkter av den høyt utvikla, «harde» teknologien som gjør det mye mer fristende å bygge vindmøller nå enn for 30 år siden.

TEKNOLOGI OG VITENSKAP SOM VÅPEN I REVOLUSJONÆR MILITÆR KAMP

Til slutt skal jeg ta for meg betydninga av teknologi og vitenskap fra en litt annen

synsvinkel: som militære kampvåpen for arbeidsfolket, mot reaksjon og imperialistiske overfall.

Den vitenskapelige og tekniske utviklinga har skapt mektige våpen for reaksjonen: atombomber, fly osv. For massene som skal gjøre opprør er dette et problem. For sjøl får proletariatet bare hånd om sånne våpen når det har skaffa seg statsmakta i et land, dvs. etter at det har seira *uten* sånne våpen.

Samtidig har kunnskapsutviklinga skapt kunnskap som arbeiderklassen kan bruke til å lage seg våpen for å gjøre opprør. Det *forbedrer* også arbeidsfolks situasjon foran opprør og folkekrig.

Bonden i tidlig middelalder, med øks, spyd og langbue, hadde problemer med ridderen med rustning. En utvikling av teknologien forbedra situasjonen: armbrøst, som gjorde det mulig å skyte med større gjennomslagskraft.

Moderne infanterivåpen, bl.a. bærbare panserbrytende raketter, gjør det mulig for små grupper av geriljasoldater å knørte ned ikke bare en ridder i rustning, men en hel russisk tank.

Om vi blir okkupert og må kjempe folkekrig, skal vi da bruke «folketeknologi»?

Sjøl sagt skal vi bruke gamle erfaringer, inklusive fra middelalderen i Norge: fra kong Sverres marsjer, fra bondeopprøra. Vi skal sikkert lage velter og ras, som Prilarguri gjorde mot Sinclair.

Men vi skal forene det med å bruke de nye kunnskapene som gjør det mulig for en arbeider på nesten enhver større bedrift å lage kraftige bomber — om han bare veit åssen. Hundrevis og tusenvis av vanlige industrielle kjemikalier kan i forskjellige merkelige kombinasjoner være sprengstoff. Men det krever mer enn «mellomteknologi». Det krever grundige og *vanskelige* vitenskapelige kunnskaper.

Når arbeiderne skaffer seg sånt, kan de når som helst lage svære sprengninger i ryggen på fienden. Der har norske arbeidere en fordel i forhold til f.eks. de som begynte kampen mot USA i Vietnam. På samme måten kan kunnskaper fra industri og vitenskap på andre områder brukes til å lage effektive våpen. Om Norge blir okkupert, så bør den norske motstandskampen bl.a. bli en *teknologisk og vitenskapelig* folkekrig av en type som verden ennå ikke har sett.

Alt dette vil gi arbeiderklassen i vårt land store *fordeler* framfor arbeiderklassen f.eks. i utvikla land i den 3. verden.

Men det forutsetter bl.a. at vi har en respektfull holdning til, og riktig bruk av de mest avanserte kunnskapene i den moderne industri og vitenskap.

L.M.

- Hvordan vil datarevolusjonen forandre samfunnet?
- Hva vil det bety for personvern?
- Hvordan skal fagbevegelsen stille seg?

Dette er noen av de tingene Pål Steigan tar opp i denne artikkelen.

—Med data-revolusjonen inn i 80-åra

De første datamaskinene var tungvinte kolosser som fylte svære rom med ledninger og radorør. Teknologien var kostbar og klumpete. Datamaskinene ble produsert i lite antall til universitetssentra og militæranlegg. Nå kan en datamaskin i lommekalkulatorformat utføre operasjoner som overgår de første supermaskinene. Årsaken er *mikroprosessor*en. Radorørene er forlatt som den reineste oldsak. Transistorene er blitt så små at det f.eks. kan være plass til en halv million av dem med elektriske kretser og alt i en brikke på 3 ganger 1,5 centimeter. Dette kalles en mikroprosessor. Den er av silisium. Koples den sammen med en hukommelse-enhhet og en skriveenhet, så har du en avansert datamaskin. Mikroprosessorer brukes nå i klokker, vaskemaskiner, radioer, leketøy og tusenvis av andre produkter der det tidligere ville vært komplett umulig. Fortsatt er det store muligheter for ytterligere miniatyrisering. I forhold til den datateknologien som kommer, er våre lommekalkulatorer den rene steinøksa. *Prisen* på datakomponenter har falt dramatisk. En komponent som kosta 350 kroner for 10 år sia, koster i dag 1 øre.

OPTISKE FIBRE

Parallelt med utviklinga av mikroprosessorer foregår det ei oppsiktsvekkende utvikling av optiske fibre. Slike fibre bygger på prinsippet om totalrefleksjon av en lysstråle innfor et fiber. (Det finnes dekorsjonslamper med bunter av slike fibre, som kan gi en ide om hva det dreier seg om.) Nå er det skapt så rene fibre at de kan sende lasersignaler over store avstander med minimal forsterkning. Et slikt fiber på tjukkelse med et hårstrå kan formidle 1000 ganger så mange signaler som en vanlig telefonledning av kopper og materialet er mye billigere. Dette åpner helt nye perspektiver for telekommunikasjonen. De fleste industriland forbereder en sammenkopling av telegrafverkenes tjenester og TV-stasjonenes. Dette kan videre koples sammen med databanker og et ubegrensa antall informasjonskilder. To-veis TV er blitt en kommersiell mulighet. Elektroniske brev likeså. NRK forbereder datatekst. Den nye teknologien gjør det i prinsippet mulig å sitte hjemme i stua og bestille varer fra supermarkedet over dataskjerm, eller få utskrift av ferjerutene i Nord-Norge eller siste

Hvordan skal arbeidsfolk møte dataalderen — hva vil den bety for oss ...??

nytt fra Midt-Østen. Systemet kan koples til databanker over hele verden via TV-satellitt og kabel, og kan derfor brukes til å hente fram leksikonopplysninger fra mange land, børsnoterings eller f.eks. statsbudsjettet i Burundi for 1978. Mottakerutstyret kan utstyres med en skriverenhet, slik at mottakeren kan få sine informasjoner på ei papirremse. Disse tjenestene vil bli seriøse konkurrenter til Postverket, leksika, oppslagsbøker, aviser osv. Foreløpig er det ingen kjente grenser for hvor langt denne teknologien kan utnyttes, bare fantasien setter ei grense ...

ROBOTINDUSTRI

Ordet «robot» er avleda av det slaviske ordet for arbeider. Men ellers har ikke robotene til nå vært i stand til å ta arbeiderens plass i noen særlig grad. Datarevolusjonen gjør dette mulig. General Motors regner med at de er i stand til å lage bilfabrikker der 90 prosent av arbeidet gjøres av roboter innen 1990. Liknende systemer er under utvikling i Japan. Volvos karosserifabrikk i Torslanda har redusert antallet sveisere fra 1030 til 60 ved hjelp av sveiserobotar. Japan er et av de landa som ligger lengst framme på dette feltet. Den produksjonen som utføres av 150 000 stålverksarbeidere i Frankrike kan gjøres av 38 000 arbeidere i Japan, og det er før japanerne har satt inn sin datateknologi for alvor.

Det skal ikke store spådomskunster til for å slå fast at vi nærmer oss ei omfattende strukturkrise der svære industrier vil rystes i sine grunnvoller.

Vi har hatt datamaskiner i noen tiår. De har ikke ført til noen svære samfunnsmessige endringer. Hvorfor er det da mulig å snakke om at det vil bli en datarevolusjon i åttiåra?

Svaret finner vi i stikkord som *pris*, *størrelse*, *fleksibilitet*. De gamle datamaskinene var uhyggelig dyre. De kunne ikke innføres i masseomfang. Det lønte seg økonomisk å la mange mennesker bruke lengre tid på en operasjon, framfor å bruke en datamaskin. Med dagens priser er det omvendt. Nå vil det lønne seg økonomisk å bruke datamaskiner nær sagt overalt. Kapitalen får en enestående mulighet til å senke andelen av menneskelig arbeid i produksjonen og på den måten øke utbyttinga. Den kan heller ikke unnlate å gjøre det, fordi dersom en kapitalist ikke

DATAREVOLUSJONEN

gjør det, vil konkurrentene hans innføre data. Mens det før bare var de helt store selskapene som kjørte regnskapene sine på data, vil det nå ikke vare lenge før kioskeieren og bonden vil kunne spare tid og krefter på å kjøre sine momsregnskaper på data.

Det er med andre ord sterke objektive økonomiske lover som vil tvinge fram en datarevolusjon. Kapitalistene vil gripe sjansen til å senke lønnsutgiftene gjennom å sparke folk. Datarevolusjonen kan bety massearbeidsløshet av et helt nytt omfang.

Miniatyriseringa er også en viktig faktor. Teknologien er nå så lett at den kan brukes til nær sagt alt. I medisinen er det aktuelt å bruke datasystemer i proteser så de kan styres nesten som de virkelige kroppsdelene. Bare størrelsen gjorde at noe sånt lå fullstendig utafor de gamle datamaskinenes rekkevidde. Og fortsatt forskes det på videre miniatyrisering, der det er et tidsspørsmål om når en lykkes i å lage elektroniske systemer som går ned i atomstrukturen i materialet.

Den nye teknologien er også uhyre fleksibel ved at den kan brukes på alle mulige sektorer. Det er ikke en dampmaskin eller en bensinmotor som kan settes inn bare der en har bruk for å bevege maskiner. Det er en teknologi som kan brukes overalt der informasjon av et eller annet slag er nødvendig. Foreløpig er det en viktig hindring for utbredelsen av datamaskiner at maskinene trenger egne dataspråk som det krever utdannelse for å tilegne seg. Men dette er midlertidig. Det vil ikke være lenge før det er mulig å lage dataspråk som ikke er vesentlig forskjellig fra vanlig omgangsspråk.

EN VIRKELIG TEKNOLOGISK REVOLUSJON

En del borgerlige politikere hevder at datarevolusjonen ikke vil skille seg vesentlig fra den teknisk-vitenskapelige «revolusjonen» vi opplevde fra 1950 til 1970. Dette er å undervurdere kraftig det nye ved data-teknologien. Det foregikk ganske riktig ei rivende utvikling i vitenskap og teknologi i den perioden. Det blei rasjonalisert og innført nye produksjonsprosesser innafør så forskjellige områder som smelteverk og tekstilindustri. Det skjedde ei stor strukturrasjonalisering der f.eks. tallet på skogsarbeidere, bønder, landarbeidere og sjøfolk sank kraftig. Men det var *ikke*

samme type teknologi som blei innført på de ulike sektorene og moderniseringa var svært ujevn. Dessuten: i den perioden skjedde det praktisk talt ingen rasjonalisering av kontor- og servicesektoren. Disse sektorer økte tvertimot så mye at det oppsto nye arbeidsplasser i større tempo enn arbeidsplasser forsvant.

Datarevolusjonen er en revolusjon som skjer i *samtlig*e sektorer, *samtidig* ved innføring av *samme* type teknologi og i løpet av *svært kort tid*. Den vil derfor ha en helt annen sprengkraft på næringsstrukturen og samfunnsutviklinga enn moderniseringa i 50- og 60-åra. Skal en sammenlikne datarevolusjonen med tidligere perioder er det mer nærliggende å sammenlikne med den store industrielle revolusjonen i forrige århundre da dampmaskinen skapte forutsetninga for den moderne storindustrien og det moderne industriproletariatet. Forskjellen er at datarevolusjonen vil skje fortere og at den i motsetning til den store industrielle revolusjonen ikke vil skape flere jobber.

Industriminister Skytøen holdt nylig en interpellasjon i Stortinget om datateknologi (11. oktober). Der påsto han at datarevolusjonen ikke ville bety noen fare for «teknologisk arbeidsløshet». Drøye fjorten dager etterpå fikk han ironisk nok svar på tiltale fra «Hovedkomiteen for norsk forskning» som dokumenterte at det nettopp er fare for en slik teknologisk arbeidsløshet.

Feilen ved Skytøens interpellasjon er at han ikke la fram et eneste argument. Han bare sa at tidligere tekniske omveltninger hadde skapt nye arbeidsplasser, og da var det ingen grunn til å gå ut fra at det ville gå annerledes med datarevolusjonen. Det er ikke noe argument — det er en trosbekjennelse.

La meg trekke fram fakta som peker mot Skytøens syn:

En hemmelig rapport fra Siemens-konsernet sier at 30% av kontorenes virksomhet vil være automatisert innen 1990, mens hele 38% av statsforvaltninga blir automatisert. I Danmark regnes det med at 75 000 kontorfunksjonærer, for det meste kvinner, vil miste jobben til fordel for elektroniske skrivemaskinsystemer. Vest-tyske eksperter sier at halvparten av Forbundsrepublikkens 5 millioner saksbehandlere og skrivemaskinoperatører vil bli erstatta med datamateriell i løpet av tolv år. (Dersom en tror at disse vil få jobb i in-

dustrien er det grunn til å minne om at tallet på sysselsatte i vesttysk industri sank fra 1970 til 1977 fra 9,1 til 7,8 millioner.)

Datarasjonaliseringa har alt begynt å få virkninger i bank og forsikring der arbeidsplasser forsvinner på grunn av ny teknologi. Handel og Kontor regner med at dersom datasystemer med optiske lesere blir innført i stor stil, vil 6000 kassadamer miste jobben. Dette skjer samtidig med at industrien skal begynne å innføre produksjonsautomater. Det vil altså ikke finnes noen sektor som kan tilby arbeidsplasser i så stort tempo som det blir rasjonalisert vekk, tvert om: Rasjonaliseringa i de ulike sektorene vil forsterke hverandre og skape en omfattende og permanent arbeidsløshet for store masser av folk.

Men kan ikke arbeidet med den nye teknologien skape nye jobber? Jo, noen ganske få. Ei beregning sier at dataindustrien vil gi 1 million jobber hvorav 60% i USA. Det er utvikla datamaskiner som kan produsere datamaskiner, derfor er det ikke det helt store tallet på nye jobber denne industrien har å tilby. Ettersom programmeringa blir lettere vil også veksten i tallet på dataprogrammerere og liknende stoppe opp.

Dataalderen vil også ramme det øvrige mellomskiktet av funksjonærer som i dag har et relativt sjølstendig arbeid. Den nevnte Siemens-rapporten sier at to tredjedeler av de kontorjobbene som ikke rasjonaliseres bort vil bli reint rutineprega. Det skulle altså ikke mangle argumenter for å slutte seg til advarselen fra «Hovedkomiteen for norsk forskning» om at datarevolusjonen kan skape stor teknologisk arbeidsløshet. Det er dette arbeiderbevegelsen må ta som utgangspunkt når det skal legges opp en strategi for dataalderen og ikke Skytøens beroligende tåkeprat.

OVERVÅKING OG PERSONVERN

Husker du romanen til George Orwell, «1984»? Da husker du vel også de fikse toveis TV-apparatene som bare dreiv døgnkontinuerlig indoktrinering, men som også kunne overvåke alle leiligheter i Storebrors rike.

Med gårdsdagens teknologi ville det krevd et så usannsynlig overvåkingsbyråkrati at det i praksis ikke ville være mulig. Datateknologien fjerner slike hindrin-

DATAREVOLUSJONEN

Stadig mindre deler har revolusjonert data-teknologien. For få år siden ble komponentene på bildet regnet som avansert. I og med inn-toget av «chipsen» som nå kan masseproduseres til en brøkdel av tidligere pris har det store gjennombruddet kommet.

ger. Som nevnt tidligere vil to-veis-TV nå bli mulig. Det er allerede utvikla datasystemer som gjør telefonovervåking høyst rasjonelt. Det er ikke lenger nødvendig for overvåkerne å lytte kontinuerlig på en telefon ad gangen. De kan la datamaskiner gjøre jobben og programmere dem for bare å lagre samtaler som inneholder bestemte ord eller setninger. På den måten er det mulig å avlytte hundretusener av samtaler samtidig uten noe særlig stort byråkrati. Nå installeres det TV-kameraer på arbeidsplasser, i gatekryss, på jernbanestasjoner, i forretninger osv. Det er ikke tekniske, men først og fremst politiske hindringer for å gjøre dette til et omfattende overvåkingsnett. Spionsatellittene er allerede så avanserte at de kan skille ut detaljer på bakken som ikke er større enn en kvadratmeter.

I Norge er vi alle registrert med personnummer. Det er en meget effektiv nøkkel til å overvåke oss. Personnummeret vårt finnes i trygdeetaten, i banken, på sosialkontoret, i likningsnemnda, i boligbyggelaget, hos legen, i bedriften og eventuelt hos Sipo. Foreløpig finnes det heldigvis en del skott (ikke helt vanntette riktignok) mellom disse arkivene. Men dataalderen åpner uhyggelige perspektiver for samling av alle disse informasjonene og bruk av dem til overvåking, yrkesforbud og andre former for undertrykking.

Kampen for personvern er derfor en svært viktig del av strategien for dataalderen. Til nå har debatten om dataalderen i Norge dessverre nesten bare dreid seg om personvern på bekostning av så viktige saker som arbeidsplasser, arbeidstid, framtidige samfunnsformer osv. Når vi nå reiser debatten også om disse sidene av datarevolusjonen er det ikke fordi vi mener debatten om personvern er uvesentlig. Den er tvertimot svært viktig.

TOMMELFINGERREGEL VÆR SKEPTISK TIL ALT

LO og NAF har inngått en dataavtale som vi skal behandle for seg, men den tar blant annet opp spørsmålet om personvern. Der heter det: «Innsamling, lagring,

DATAREVOLUSJONEN

Datamaskinens eget «språk» har betydd en bremse i utviklinga, fordi det har krevd mye opplæring av folk, men snart vil også dette hinderet elimineres — lettere dataspråk er på trappene — sjøl om maskinene neppe vil fortelle deg at de mener «bil» på denne måten.

bearbeiding og bruk av persondata skal ikke skje uten saklig grunn ut fra hensynet til bedriftens virksomhet. Ved den enkelte bedrift skal det klarlegges hvilke typer persondata som skal samles inn, lagres, bearbejdes og brukes ved hjelp av datamaskinutstyr.» («Rammeavtale av 1978» del V). Stort tynnere og dårligere går det vanskelig an å formulere et personvern, men paragrafen kan tross alt utnyttas. Det er sjølsagt et definisjons-spørsmål hva slags data som er nødvendig for «bedriftens virksomhet». Oppgaven til de ansatte og deres tillitsmenn må være å definere dette så trangt som overhodet mulig. Sjøl opplysninger som er tilsynelatende uskyldige kan bli farlige i en datamaskin. Det er derfor ingen grunn til å godta noe særlig mer enn det absolutte minimum av opplysninger, som navn, adresse, personnummer, trekkprosent. Jeg vil faktisk hevde at en skal stille seg skeptisk til alt ut over dette. Hvorfor skal bedriften føre dataarkiv over hvilke sykdommer vi har, hvor mange unger vi har, for ikke å snakke om enda mer private opplysninger? Her må fagforeninga bruke dataavtalen for det den er verdt og vel så

det. Sett hæla i bakken om dere er det minste i tvil. Det er bedre å godta for lite enn for mye.

Mange steder vil det etterhvert komme databaserte systemer som vil gi personopplysninger som et biprodukt av arbeidsprosessen. Slike ting som personlig ytelse, feilprosenter osv. lagres det allerede i dag mange opplysninger om. Men overført til dataarkiv kan det bli farlige våpen for kapitalen. En må derfor også stille krav til hva slags opplysninger som skal slettes etter arbeidsdagens slutt eller etter at jobben er ferdig. Det er viktig at fagforeninga krever fullt innsyn i bedriftens persondata-systemer og kontroll med at det virkelig ikke lagres eller brukes andre data enn dem fagforeninga kan godta.

VERDENSKRIG I 6 MINUTTER

Meldinga fra Pentagon var tørr og lakonisk. De fleste har ikke klart å oppfatte det fulle alvoret i den. Men for et par uker sia var verden noe sånt som 8 minutter fra atomkrig. Datamaskinene i Pentagon varsla sovjetisk rakettangrep i 6 minutter før det blei oppdaga at det var en feil som utløste alarmen. 8 minutter seinere skulle

de amerikanske Minuteman-rakettene vært sendt av gårde — om altså ikke feilen hadde vært oppdaget. Jeg veit ikke hvor vanntette de resterende sikkerhetssystemene er. Kanskje fantes det et meget stort antall muligheter til å oppdage feilen på de åtte minuttene som var igjen. Men likevel — episoden viser hvor sårbar datateknologien kan være og hva slags konsekvenser sårbarheten kan få.

Spørsmålet om hvem som har makta over teknologien blir et mer akutt spørsmål enn noen gang tidligere. Datateknologien kan bety enorme framskritt for menneskeheten, men i henda på en liten kapitalistisk utbytterklasse, og i henda på aggressive imperialister kan den være livsfarlig. Nettopp derfor blir kampen om å erobre makta over den moderne teknologien en enda viktigere del av den revolusjonære strategien.

MASKINSTORMING DØDFØDT

Hvordan skal arbeiderklassen møte utfordringa fra datateknologien? Den nye teknologien truer arbeidsplassene — betyr det at vi skal bekjempe den? Hva skal fag-

DATAREVOLUSJONEN

foreningene gjøre når den nye teknologien blir innført? Hva betyr datateknologien for arbeidsmiljøet? Slike spørsmål må vi svare på for å skape en faglig strategi for 80-åra. Jeg skal forsøke å skissere en slik strategi, samtidig som jeg er fullt ut klar over at skissen vil være ufullstendig og mangelfull.

Sjøl om jeg tidligere har pekt på hvordan datateknologien kan brukes av kapitalen til å sparke folk og til overvåking, vil jeg advare mot en strategi som går ut på å bekjempe datateknologien. En slik strategi er nødt til å lide nederlag. Datateknologien er kommet for å bli, kampen må stå om hvordan den skal brukes og hvem som skal styre den.

Jeg vil altså ikke godta at teknologien i seg sjøl er menneskevennlig eller menneskefiendtlig. (Folk er blitt slått i hjel med steinøks og andre folk er blitt redda med laserstråler.) Det avgjørende spørsmålet er hvordan teknologien brukes og hvem som bruker den.

KORTERE ARBEIDSTID NÅ

Jeg har støtte i mange borgerlige utredninger (f.eks. Hovedkomiteén for norsk forskning og den franske Norrapporten), når jeg hevder at vi står over-

for en teknologisk arbeidsløshet i åra som kommer. For å motvirke dette, må fagbevegelsen straks styrke kravet om kortere arbeidstid. På kontinentet er allerede 35-timers uka et felles krav.

Dersom arbeidstidsforkortelser skal få noen virkning for å holde på tallet på arbeidsplasser, bør kravet om seks timers dag og i løpet av 80-åra; fire timers dag, kjøres fram. Det sier seg sjøl at de fagorganiserte må kreve at de får full lønn for kortere arbeidsdag. Vi kan neppe hindre at det blir innført industriroboter som gjør arbeidet til sju fagarbeidere, men ved å senke arbeidstida drastisk kan vi sørge for at det trengs forholdsvis flere folk til å passe dem. (F.eks. fire mann fordelt på to fire timers skift i stedet for to mann på ett åtte timers skift.)

Kravet om seks timers dag har allerede blitt reist av en del fagforeninger, men det er ikke blitt lagt noen særlig styrke bak det. Mange er med god grunn redde for at forkorta arbeidstid skal bli brukt til å blokkere ethvert lønnskrav. Men dersom vi skal ta utsiktene for dataalderen på alvor, må kravet om kortere arbeidstid tas opp med en helt annen styrke enn nå. Kortere arbeidsdag kan være en av de klareste gevinstene av datateknologien

som arbeiderklassen kan vinne på kort sikt.

STYRING AV TEKNOLOGIEN

Om dataavtalen mellom LO og NAF er dårlig når det gjelder personvern, er den om mulig enda dårligere når det gjelder de fagorganisertes muligheter til å påvirke innføring av datateknologi. Men det finnes elementer i avtalen som kan og bør utnyttes av de fagorganiserte.

1) Bedriftens informasjonsplikt. Etter punkt II i avtalen har bedriften plikt til å holde de ansatte ved deres tillitsmenn orientert om det som skjer i samband med innføring av ny teknologi, slik at de kan fremme sine synspunkter før bedriftens beslutninger settes i verk. Her må klubben eller foreninga være årvåken, kreve informasjon og tvinge bedriften til å utsette vedtak når denne informasjonen ikke er gitt.

2) Informasjon om teknologien. Ifølge samme punkt i avtalen skal de ansatte få informasjon om teknologien og hvordan den virker på deres arbeidssituasjon. Avtalen forutsetter at det settes av tid og dekkes tapt arbeidsfortjeneste i samband med dette. Her er det virkelig et område der avtalen kan utnyttes til å stille

Fra dette anlegget i USA blir det hver dag ekspedert 2000 ordre automatisk ved hjelp av computere og avansert transportteknikk. Arbeiderklassen må møte truselen om arbeidsløshet som følge av automatisering bl.a. ved å kreve kortere arbeidstid skriver Pål Steigan i denne artikkelen.

DATAREVOLUSJONEN

skarpe krav. Klubben eller foreninga bør kreve å få trekke inn alternativ ekspertise for å få belyst de negative sidene ved innføring av datasystemer.

Det bør kreves at en får en allsidig vurdering av hva slike systemer betyr for arbeidsmiljøet. Øyeleger må uttale seg om farene for synsskader ved bruk av skjermterminaler osv. Avtalen åpner muligheten for å kreve kurs og spesialutdanning på bedriftens regning, men det vil sannsynligvis kreve lokal kamp å få det til på skikkelig vis.

3) Datatillitsmann og dataavtale. Avtalen gir mulighet til å ha lokal datatillitsmann og lokal dataavtale. En slik tillitsmann har krav på opplæring i generell datateknikk, og om de ansatte blir enige om å ha en slik tillitsmann bør de mulighetene sjølsagt utnyttet maksimalt. Det er viktig at fagforeninga og de fagorganiserte skaffer seg tilstrekkelig innsikt i hva datasystemene betyr, slik at de kan utforme riktige krav til en lokal dataavtale.

En slik avtale bør inneholde krav om maksimaltid på skjermterminaler pr. dag, krav til variasjon i arbeidet, pauser osv. Den bør også inneholde krav til begrensnings av bruk av persondata på bedriften. Dessuten bør en sjølsagt utnytte sin lokale styrke til å få gjennom klare formuleringer der LO-NAF-avtalen er rund og ulen. Det gjelder ikke minst krav om innsyn, kontroll og innflytelse fra fagforeninga over datasystemene.

Dataavtalen garanterer fortsatt styringsretten til bedriften. Noen har foreslått at en skal kreve vetorett for de fagorganiserte ved innføring av datasystemer. Det ville jo unektelig være det beste, men er det realistisk å få det til, så lenge kapitalen har makta? Det er i alle fall en så vidtrekkende reform at den vil kreve ganske stor kampvilje. Det som i hvert fall helt sikkert er mulig, er å gjennomføre lokale aksjoner i samband med innføring av ny teknologi for å verne om arbeidsplassene og sikre arbeidsmiljøet. Det må vel også være mulig å utforme krav som vil bety et skritt på veien til vetorett. (Her må jeg føye til at en formell vetorett ikke er noen tryllenkjøl. Så lenge kapitalen rår, vil den fortsatt kunne legge ned bedriften og opprette en ny med datasystemer.)

DATEKNOLOGI OG ARBEIDSMILJØ

Datateknologien vil helt opplagt fjerne

farlige arbeidsoppgaver f.eks. i smelteverkene eller gruvene. Den ville kunne fjerne rutineslit i arkiver og kartoteker. Men den vil også bety nye yrkesskader.

Et problem som mange allerede har fått oppleve, er synsskadene ved skjermterminaler. Dioderørene i skjermene gir synsskader ved lengre tids bruk. Forskerne jobber riktignok med en ny type skjerm, en såkalt «plasmaskjerm», som skal komme i slutten av tiåret og visstnok redusere plagene vesentlig. Men det hjelper ikke dem som får øynene ødelagt i mellomtida. Altså må det stilles strenge krav til maksimaltid på skjermer, f.eks. maksimalt to timer pr. dag, og maksimalt tre kvarter sammenhengende. Datasystemene truer spesielt eldre arbeidere og funksjonærer, bl.a. fordi øyet fokuserer mye langsommere når en blir eldre.

Arbeidet ved dataskjermene kan også gi rygg- og nakkelidelser på grunn av dårlige arbeidsstillinger. Dette må bekjempes både ved å stille krav til utforming av arbeidsplassen og ved å kreve pauser og varierte arbeidsoppgaver.

Variasjon i arbeidsoppgavene er viktig, for det er mye som tyder på at datateknologien vil skape et større «funksjonærproletariat». Det vil si at mange av de jobbene som nå krever relativt sjølstendig intellektuelt arbeid, i framtida kan gjøres av en datamaskin og en «kontorslave». Jobber som før var varierte blir rutinemessig slit. Ikke minst offentlig administrasjon kan rasjonalisere mye med data. Samtidig veit vi at mye av det som krever menneskelig rettleiing forsømmes voldsomt. De fagorganiserte i disse sektorene bør kreve at når de fritas fra rutinearbeid, så skal de i større grad brukes på arbeid som ikke kan gjøres av maskiner, slik som personlig rettleiing, klientbehandling, oppfølging og hjelp.

STRATEGI FOR SOSIALISME

Datarevolusjonen stiller spørsmålet om makta over teknologien enda mer på spissen. I kapitalistenes hender kan den bety massearbeidsløshet i en helt ny målestokk, stress og superovervåking. I arbeiderklassens hender kan den bety lettere arbeid, mindre slit, bedre styring med ressursene. Behovet for å slåss for sosialisme blir derfor ikke mindre, men større. En strategi for dataalderen må altså være en strategi for sosialisme. Samtidig vil kapitalismen bli rysta av vold-

somme strukturkriser ved innføringa av datateknologi, slik vil også den kommende utviklinga modne betingelsene for sosialismen.

PROLETARIATET

Allerede Marx pekte på at borgerskapets iver etter stadig å revolusjonere produksjonen samtidig skapte produktivkrefter som sprengte ramma for det borgerlige samfunnet. Industrien hadde sitt utgangspunkt i den private kapitalen, men utvikla seg hurtig til en samfunnsmessig kraft. Moderne storindustri står i skriken-de motsetning til privat eiendom.

For å få utfolde seg krever den samfunnsmessig styring som bare et sosialistisk samfunn kan gi. Og kapitalistene har skapt den klassen som kan skape et slikt samfunn, det moderne proletariet.

Når arbeiderklassen i et land tar makta over staten og økonomien og gjennomfører sosialismen, så er det et stort sprang framover i menneskehetens historie. Men det sosialistiske samfunnet kommer ikke lenger enn det utviklinga av produksjonen tillater. Så lenge produksjonen er utilstrekkelig og helt avhengig av store mengder menneskelig arbeidskraft, må sosialismen i stor grad produsere slik det gjøres under kapitalismen.

SOSIALISMEN OVERGANGSFORM

Makta over produksjonsmidlene er endra, men det er umulig for sosialismen å knesette det kommunistiske prinsippet om «fra enhver etter evne, til enhver etter behov». Sosialismen er nødt til å bruke et lønssystem for å rasjonere de knappe godene, og de må fordeles etter prinsippet «fra enhver etter evne, til enhver etter arbeid». Lenin sa at «den som ikke arbeider, skal heller ikke ete».

Sosialismen trenger arbeidsdisiplinen og kan ikke gi avkall på at folk gjør kjedelig og slitsomt rutinearbeid dag ut og dag inn. Sosialismen kunne ikke avskaffe dette om den blei innført nå. Vi kommunister ser derfor også sosialismen bare som en overgangsform, en nødvendig vei å gå for å nå fram til kommunismen.

Datarevolusjonen er en av de veldige samfunnsmessige forandringene som må til dersom et kommunistisk samfunn skal bli mulig en gang i framtida. Fra et slikt perspektiv er den automatiske fabrikk og det ubemanna lageret et stort

DATAREVOLUSJONEN

Et moderne kontorlandskap basert på datateknologi. Handel og kontor vil være blant de bransjene som hardest vil bli truet av rasjonaliseringsspøkelset.

framskritt. De viser de mulighetene menneskeheten vil ha så snart den har befridd seg fra den kapitalistiske tvangstrøya.

MILLIONER ARBEIDSLØSE

Kapitalismen vil sjølsagt bruke datateknologien på sin måte. Den vil gjøre millioner arbeidsløse og på grunn av profittmotivet vil den ikke klare å skape balanse mellom produksjon og behov. Det vil stadig oppstå overproduksjonskriser, som vil ødelegge produktivkrefter og føre til sam-

funnsmessig tilbakegang. Innafor det kapitalistiske systemet vil dataalderen føre til enorme strukturerkriser og rivalisering på liv og død mellom de ulike imperialistiske maktene.

ET REDSKAP FOR PLANLEGGING

Et sosialistisk samfunn med en avansert datateknologi ville derimot ha et mektig redskap til å forberede overgangen til kommunismen. Muligheten for planleg-

ging og fornuftig bruk av ressurser vil bli større. Under utviklinga i Stalins Sovjet og delvis i Maos og Dengs Kina har økonomien gang på gang utvikla skeivheter mellom sektorene. Datateknologien vil bli et ypperlig redskap for den sosialistiske planlegginga. Den gir muligheter for å forutsi skeivhetene og gjøre endringer i planene underveis på en harmonisk måte, slik at skeivhetene unngås.

Datateknologien under sosialismen vil kunne redusere omfanget av pengesirkulasjonen, ved at mesteparten av transaksjonene blir gjort fra konto i et samordna datasystem. Disse systemene er utvikla av kapitalismen og under sosialistisk styring vil de forberede overgangen til den kommunistiske pengeløse økonomien.

TROLLMANNENS LÆREGUTT

Datarevolusjonen minner om eventyret om trollmannens læregutt. Profittmotivet tvinger borgerskapet til å utløse datarevolusjonen akkurat som nysgjerrigheten tvang gutten til å leke med trollmannens formel. Men resultatene av datarevolusjonen vil borgerskapet ikke ha herredømme over, like lite som gutten i eventyret mestret trolldomskreftene.

Datarevolusjonen vil ryste det kapitalistiske samfunnet i grunnvollene så ettertrykkelig at vi idag bare kan ane utfallet. Det som for borgerskapet var en kamp for å revolusjonere produksjonsredskapene, vil revolusjonere produksjonsforholda og alle samfunnsmessige forhold.

Mens alle borgerlige ideologimakere skriker som mest over seg om at sosialismen og kommunismen er død, skapes det materielle forutsetninger for sosialismen og kommunismen som verden aldri tidligere har sett maken til.

KILDER:

Hovedkilder: Hovedkomiteen for norsk forskning: Arbeidsmiljø og teknologi, Industriministerens interpellasjon om ny teknologi (11. oktober 1979).

Resyme av den franske «Nora-Minc-rapporten». Rammeavtale av 1978 vedrørende datamaskinbaserte systemer.

Egil Frøyland: Mikroprosessoren — hjernekraft på offensiven (artikkel).

Andre kilder: Flere artikler i The Economist (som følger den teknologiske utviklinga løpende), en svensk rapport om robotindustri, Polyteknisk Revy og diverse artikler i Aftenposten.

Røde Fane har snakket med Arne Maus om datarevolusjonen. Han har markert seg mye i den offentlige debatten om dette spørsmålet. Til daglig er han forsker på Norsk Regnesentral. Han er også formann i NTL landsforening 108. Sammen med Jostein Fjalestad og Gunnar Myrvang har han publisert en rapport fra Norsk Regnesentral med tittelen: EDB og sysselsetting. Han har også skrevet artikler i dagspressa om emnet. Arne Maus er medlem av SV og jobber i et utvalg innafor partiet som skal legge fram et forslag til program om data-politikk.

RF: — Vil du sammenligne data-revolusjonen med den industrielle revolusjonen?

A.M.: — Det er jo en voldsom teknisk nyvinning. Men vi lever jo i et helt annet samfunn og denne utviklingen er på et helt annet nivå. Så av den grunn er det usammenlignbart. En annen grunn til at jeg ikke vil sammenligne, er at data-revolusjonen griper inn i alle sider ved samfunnet. Den skjer mye raskere og hittil ser vi lite nyskaping i form av nye arbeidsplasser.

— Er datarevolusjonen i hovedsak en velsignelse eller en tragedie?

— Det kommer an på hvem som har makten til å styre dette. EDB kan brukes til mye fornuftig og det kan brukes på en måte som er til skade for vanlige folk. Så det går ikke an å si at EDB i seg selv er god eller dårlig.

Data-styrte våpen vil alltid være en dårlig ting, men brukt til brannvarslingssystemer vil det alltid være bra.

Det viktigste i dagens situasjon er jo omskaping av arbeidsplassene og måten det brukes til å forandre folks daglig liv. De som selger dette idag ønsker seg en situasjon der alt kan skje via din data-skjerm. Du skal få alle de opplysningene du trenger, du kan gjøre dine innkjøp. Alle tjenester som bank og post skal skje via

**«Jeg frykter et syn
samfunn der alt fo
på skjermer...»**

Arne Maus forsker ved Regnesentralen, medlem av SV og formann i NTL landsforening 108. Han forteller om sine tanker omkring datarevolusjonen, hvilke konsekvenser den vil få og hvordan den bør møtes.

skjermen. Så skal du kunne gjøre jobben din der. Du kan ta etterutdanningskurs — og når du er lei av alt ser du på underholdningsavdelingen i NRK. Dette er etter min mening et forsøk på å selge folk en forkrøblet tilværelse.

EDB FJERNER ARBEIDSPLASSE

— Vil ikke innføring av data føre til at man kan fjerne mange tunge og helsefarlige industriarbeidsplasser og kjedelige jobber i tjenesteytende næringer?

— Hvis vi tar utgangspunkt i vårt kapitalistiske samfunn, så skjer det en del positivt sånn sett. Det er positivt så lenge man kan skape nye jobber til de som er blitt rasjonalisert, men dette skjer ikke alltid. Da man rasjonaliserte bankenes punche-avdelinger med et mer avansert system, så man opp en del mennesker. Bankfunksjonærene er fornøyd med at renteberegning ved årets slutt som tidligere var en stor jobb og krevde mye overtid, nå er fjernet. Men de puncherne som ble oppsagt er selvsagt ikke så fornøyd. En annen side ved dette er at innføring av EDB ofte også skaper nye og rutinepregede jobber.

— Hva ved EDB er det som gjør at den overflødiggjør så mange arbeidsplasser?

— Den kan anvendes på de fleste områder. Dessuten mekaniserer den tenkeprosesser, gjør maskinene lure. Tidligere har man kunnet automatisere muskelarbeid, en mekanisering som krevde omfattende tankearbeid for å bli styrt. Det er en ny ting det at EDB også kan mekanisere denne tenkedelen. Og den er nå blitt så liten og billig at den er mye mer anvendbar.

— Har du noen eksempler på hvor omfattende rasjonalisering kan bli ved omlegging til EDB?

— Siemens brukte 99 000 timer på å montere sin gamle type telefonsentraler som var elektromekaniske. Nå brauer de 17 000 timer på å montere de nye data-sentralene. Når det gjelder vedlikehold av slike sentraler har jeg tall fra LM Ericson i Sverige. De trengte 3—4 montører til vedlikehold av hver av sine gamle sentraler. Nå trenger de 1 montør til å vedlikeholde 3—4 sentraler.

Når det gjelder teknisk tegning sier de største «optimistene» at de skal redusere behovet for tekniske tegnere til 1/50 del.

— Er det en lovmessighet at innføring av data vil føre til masseoppsigelser og rasjonalisering?

— Norge har hittil løst sysselsettingsproblemet som resultat av rasjonalisering ved at det er opprettet masse nye jobber innafor statlig virksomhet, i tillegg overfører man folk på trygd, førtidspensjonering etc. Med dagens politiske klima med trygdehets og skattehets som vil skape mindre inntekter til det offentlige, vil det bli problem med å finansiere slike stillinger. Det er også en tiltakende motstand i legekretser mot å sanere brukbar arbeidskraft ved hjelp av trygdevesenet. Om kapitalismen klarer å finne nye løsninger på dette vet jeg ikke. Men det ser ut som om det er tvilsomt. I såfall vil det bety større massearbeidsløshet.

— Hvordan vil du karakterisere regjeringa og statens politikk for å møte denne datarevolusjonen? Har de iverksatt tiltak for å møte dette?

— Ikke så vidt jeg kan se. Bortsett fra den tradisjonelle vekstideologien. At vi kan produsere oss ut av uføret. De skal starte en offentlig utredning nå som skal legges fram om et års tid.

FAGLIG TAKTIKK

— Hva slags krav og faglig taktikk kan arbeidere stille på de bedriftene der omlegging til data vil medføre permitteringer?

— Arbeiderne bør få vetorett ved innføring av nye systemer. Det betyr ikke at arbeiderne bare skal si ja eller nei, men at det må gjennomføres skriftlige avtaler som innebærer sysselsettingsgarantier med en klar tempoplan for omlegging og en konsekvensanalyse av arbeidsmiljøet. På dette grunnlaget må det føres forhandlinger og inntil man oppnår enighet må arbeiderne kunne si nei til omlegging. Det finnes ikke en felles løsning for alle typer bedrifter og sektorer, men dette burde være et realistisk utgangspunkt. Det vil kunne løse problemet på den enkelte bedrift uten at det løser de samfunnsmessige problemene som vil oppstå ved innføring av data.

— Hva med krav om kortere arbeidstid for å unngå oppsigelser?

— En løsning for noen år framover ville det være om folk kunne velge arbeidstid. At man f.eks. kunne velge mellom 4 og 7 timer. På den måten vil det ikke bli tvang

**etisk
egår**

DATAREVOLUSJONEN

for de som er helt avhengig av inntekten fra en full arbeidsdag.

— **Du er jo formann i NTL forening 108, hva vil du anbefale dine medlemmer å gjøre for å møte innføring av data på de enkelte arbeidsplassene?**

— Vi står overfor en konkret sak, nemlig innføring av EDB i forskningsbibliotekene. Her er det opplagt at EDB kan brukes veldig fornuftig, men det kan også brukes til ren menneskeerstatning. Fra tidligere erfaringer vet vi at EDB kan brukes både til å erstatte kjedelig og interessant arbeid. Så vi må følge med. Med dagens trange budsjettammer vil det veldig lett skje at staten krever at man må kompensere innføring av kostbare datasystemer med rasjonalisering. Det har jo bl.a skjedd i trykdestaten. Foreløpig har NTL blitt holdt utafor slike disposisjoner, men vi har nå krevd å få være med. Vi må passe på at tempoet ikke går fortere enn at vi kan sikre arbeidsplassene.

LOVVERKET BRA NOK?

— **Det at NTL kunne holdes utenfor sånne forhandlinger vitner vel om dårlig rettsvern og mangelfullt lovverk på dette området?**

— Nei, det vitner vel heller om at det er begrenset hva man oppnår med lover. Man kan vise til hvilken som helst paragraf i arbeidsmiljøloven, det hjelper ikke hvis man ikke har årvåkne og konsekvente tillitsmenn som håndhever loven, og om nødvendig kjører det helt til konflikt.

— **Så de eksisterende lovene er bra nok?**

— Nei, de er ikke bra nok, men man kan oppnå ganske mye ved å bruke arbeidsmiljøloven og den eksisterende Dataavtalen mellom LO og NAF. Men veto rett for de ansatte har man f.eks. ikke ennå.

— **Hva innebærer Dataavtalen mellom LO og NAF?**

— Det er flere avtaler. En mellom LO og NAF, og en innfor staten, en for Kommuneforbundet osv. Kort oppsummert sier disse at ansatte har rett til å være med under alle faser av beslutning om omlegging til data.

— **Det blir påstått fra enkelte hold at det ikke blir noe problem med arbeidsløshet fordi det blir skapt mye ny industri i kjølvannet av datarevolusjonen. Hvor mye vet vi egentlig om dette?**

— Vi vet iallefall at selve innføringen av EDB avskaffer flere arbeidsplasser enn det som blir skapt. Det er en konklusjon som jeg vil stå inne for. Man vet jo ikke helt hvilke ringvirkninger bruk av EDB vil gi.

EDB SOM NY INDUSTRI

— **Vil vi f.eks. få en egen industri av masseproduserte hjemmecomputere som de nå har i USA?**

— Nei, jeg tror det er en misforstått ide at alle skal ha sin lille datamaskin hjemme som de skal bruke til å regne med. Mange har lommekalkulatorer som de knapt bruker. Det som er mer aktuelt er datamaskiner som regulerer forskjellige funksjoner i huset. Brannvarsler, regulering av temperaturen i huset, kontroll av husholdningsmaskiner etc. Likeledes er det mulig å

bruke fjernsynet til å få overført aviser og forskjellig type informasjon.

— **Men du tror ikke dette vil bli en masseindustri?**

— Nei, det eneste jeg kan tenke meg som skulle kunne utvikle seg til det er masseproduksjon av solcellepanel til å skape strøm direkte fra sola. Dette lages med samme teknologi som datamaskinene. Foreløpig er de forferdelig dyre, men det forsøkes på å få prisen drastisk ned.

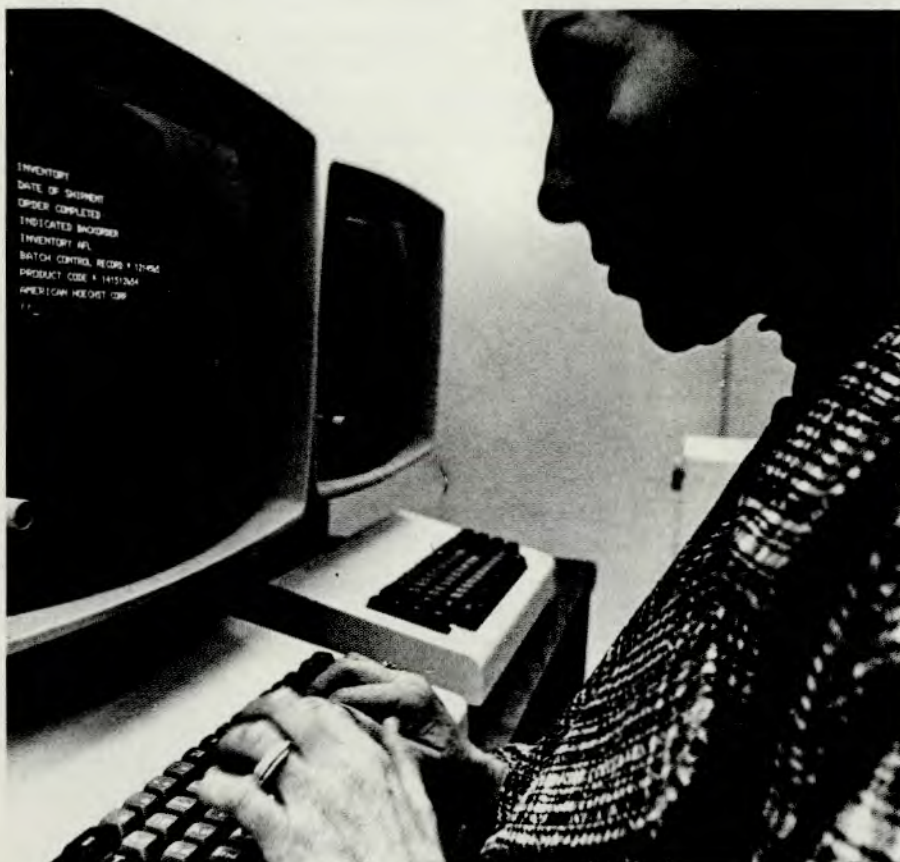
Jeg stiller meg dessuten avisende til en utvikling som sentraliserer all virksomhet til hjemmet. Folk har behov for menneskelig kontakt et arbeidsfelleskap etc. Jeg er mot en syntetisk tilværelse der alt foregår på skjermer.

FORANDRING AV KLASSESTRUKTUREN

— **Vil datateknologien forandre klas-**

DATAREVOLUSJONEN

Arkivarbeid før og nå. Ingen tvil om hva som er mest effektivt, men hvor langt skal rasjonaliseringen gå før fagbevegelsen sier stopp? NTL har stilt krav om medbestemmelse der omlegging til data er aktuelt.

sestrukturen i Norge. Vil arbeiderklassen forsvinne?

— Hvis vi med arbeiderklassen mener de som står i aktiv produksjon så vil de klart utgjøre en stadig mindre andel av den yrkesaktive befolkning.

Dette er jo viktige spørsmål for venstresida. Spørsmålet om hvem som er en kraft til å forandre samfunnet. Tradisjonelle industriarbeidere utgjør i dag 20 prosent av den yrkesaktive befolkning og 10 prosent av den totale befolkning. Det vil snart være like uvanlig å være industriarbeider som å være bonde. For meg er ikke dette noe problem. For jeg ser på alle ansatte eller lønnsarbeidere, bortsett fra et relativt lite sjikt av toppsjefer, som like politisk viktige eller verdifulle om man vil. Det er ikke noe forskjell om man jobber i helsesektoren eller industrien. Mellomla-

gene vil svulme opp uten at motsetningen mellom arbeid og kapital forsvinner av den grunn. Men motsetningsforholdet vil få større omfang enn bare mellom kapitalen og den tradisjonelle industriarbeiderklassen.

— Hva med personvern, vil vi oppleve Orwels samfunn slik han beskriver det i 1984?

— Det er teknisk mulig. Overvåking kan effektiviseres ekstremt ved hjelp av datateknikk. Telefonavlytting vil bli mer effektiv. Opplysninger fra samtaler kan lettere kobles sammen med hva slags tidsskrifter du leser etc. Vest-tysk overvåkingstjeneste har f.eks. en teknikk der de kan sveipe et tv-kamera over en forsamling. På bakgrunn av bildene fra skjermen kan man få de automatisk identifisert hvis man har bilde av dem i arkivet fra før. Det

skjer ved at man måler forholdet mellom øynene og naseroten. På bakgrunn av dette målet får man et registreringstall, og alle har da sitt spesielle tall. I Sverige tar man nå i bruk et personalsøke-system med transportable små mottagere som bæres på kroppen. Ved å sende ut signaler over vanlig FM-sendere, som ikke forstyrrer vanlige radiosendinger, kan man til enhver tid kalle opp folk uansett hvor i Sverige de befinner seg. På bakgrunn av en enkel utvikling av et slikt system hvor folk også bærer små sendere på seg vil det være mulig å kartlegge folks vaner, hvor man er, hvem man omgås osv på en ganske systematisk måte.

POLITISK NYTENKNING

— Andre viktige politiske konsekvenser?

— Venstresida må evne å fornye sin tenkning slik at den kan gi svar på de utfordringene den møter. De svarene som ble gitt for hundre år siden ved overgangen fra jordbruksamfunnet til industri-samfunnet, holder ikke lenger. Nå har vi overgang fra industrisamfunn til et samfunn vi ikke vet hva vil bli. Industriarbeiderklassen spiller en mye mindre rolle. De gamle teoriene om produktivkreftenes utvikling kan ikke anvendes blindt på dette som nå skjer. Utifra gammel teori ville man lett kunne svare at all utvikling av produktivkreftene er av det gode, jeg vil si at det sannsynligvis er galt.

— Men er ikke teorien anvendbar nettopp fordi utviklingen vil bekrefte at kapitalismen som system ikke vil klare å fullt ut nyttiggjøre seg den nye teknologien. Vil ikke verdiloven og anarkiet i produksjonen sette opp sperrer som må sprenge av en revolusjon for at samfunnet skal kunne tilpasse seg nye produksjonsforhold?

— Kapitalismen vil nok greie å bruke teknologien på sine premisser. Tidligere teknologisk nyvinning var avhengig av menneskelig arbeidskraft, noe som ikke er nødvendig i samme grad lenger. Det blir en helt ny situasjon for kapitalismen. Man kan nok hos Marx finne analyser om at det blir færre produktive arbeidere osv., men jeg synes ikke det er så interessant fordi det er så mye nytt i dagens situasjon. Så jeg finner ikke svaret på denne situasjonen ved å grave i klassikerne. Vi må finne svarene sjøl ved å undersøke virkeligheten.

Fra SV-kretser får vi ofte høre argumenter om at den omfattende flyktningestrømmen fra Vietnam skyldes at det er velstående mennesker fra før frigjøringa som har mistet sine privilegier, under det «sosialistiske systemet». Det er mange fakta som taler mot dette og mange argumenter for at det bl.a. ligger en rasistisk og diskriminerende holdning overfor de hundretusner av menneskene fra alle samfunnslag med kinesisk slektskap bak Vietnams «Holocaust». Vi tror ikke at Sovjets pro-

pagandasentraler tror på sine egne argumenter og at de derfor heller ikke vil bli synlig berørt av vitnesbyrdet til Doan Van Toai. Men mange ærlige mennesker føler fortsatt en lojalitet til Vietnam. De fortsetter å forsvare lederne i landet fordi de i det lengste vil holde fast ved håpet om det Vietnam som vi forsvarte mot en brutal angrepskrig fortsatt er det progressive landet vi håpet at det skulle bli. De kan kanskje få litt å tenke på når de leser budskapet til en tidligere anktivist og FNL-

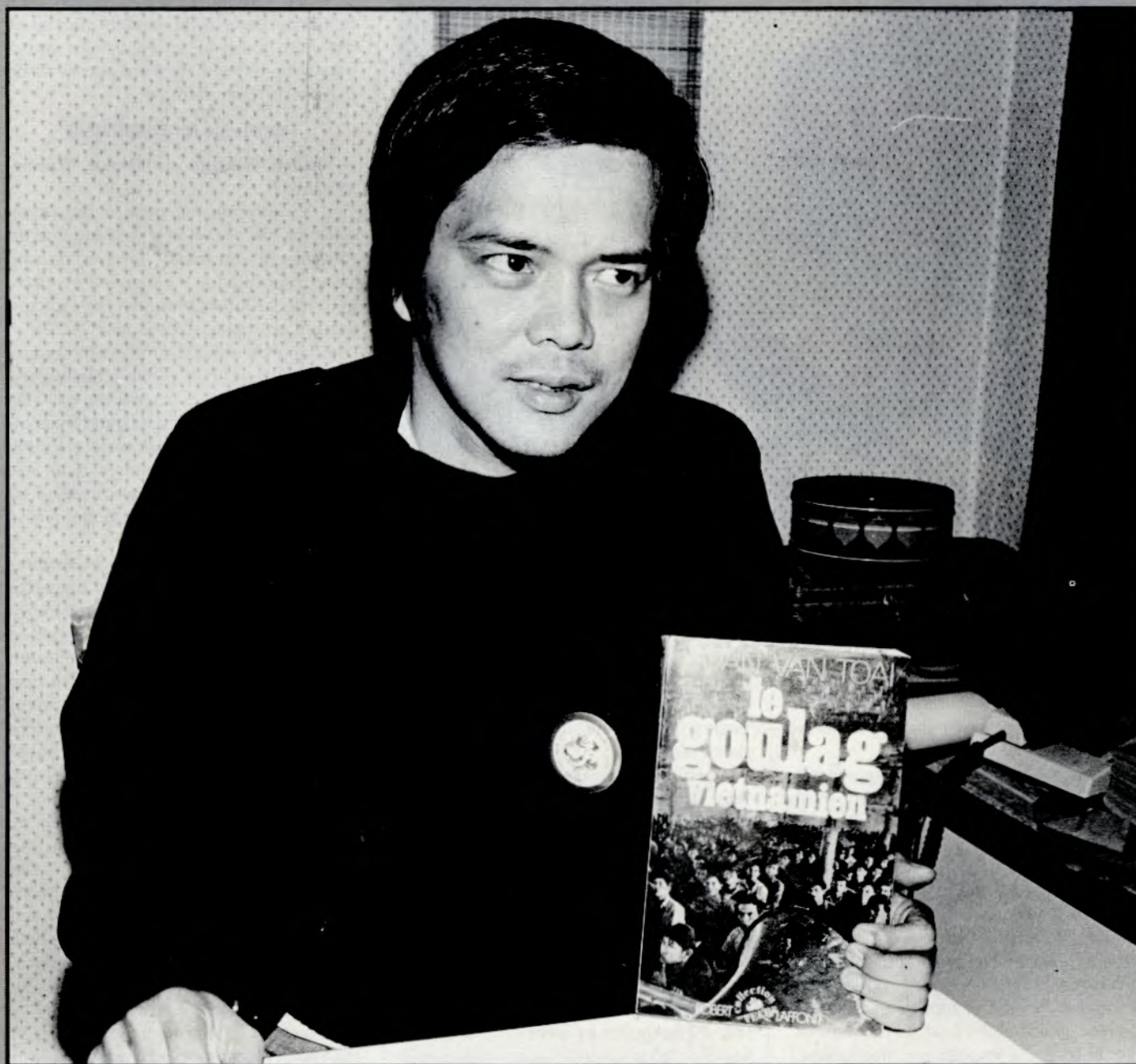

Foto: Røde Fane

sympatisør og politisk fange under Thieu. En mann som hadde store forhåpninger til frigjøringa og støtta det nye regimet. Som håpet på en framtid for sitt folk. Men som fikk et nytt fengselsopphold til takk for noen kritiske merknader og satt 28 måneder fengslet uten lov og dom. Han oppdaget at de nye lederne ikke skilte seg fra Thieu på noen annen måte enn at de var enda mer brutale og korrupte — og at de drev sin utbytting på en smartere måte. Han har skrevet en bok om sine

opplevelser «Vietnams Gulag» heter den og det er ikke et flatterende bilde han gir av det nye Vietnam. Han er ingen marxist og er desillusjonert over sosialismen, men han er fast i sin overbevisning om at den nåværende ledelsen må styrtes og at Vietnam igjen må sloss for uavhengighet, denne gang fra Sovjet, og han er motstander av ekspansjonismen og røverkrigene til Vietnams ledere. Han er 33 år og kjemper nå i eksil i Frankrike.

Rune Ottosen

Politisk fange hos Thieu og Pham Van Dong

R.F.: — Kan du fortelle litt om din egen bakgrunn fra tida før frigjøringa i 1975?

Doan Van Toai: — Jeg var visepresident i Saigons studentunion. Denne studentunionen gikk mot USAs intervensjon i Vietnam. Vi støttet FNL. Personlig ble jeg fengslet av Thieu-regimet mange ganger. I 1971 ble jeg invitert av «American Students Anti-war» til å komme til universitetet i Berkley for å fortelle om studentbevegelsen i Vietnam. I 1971 ble jeg utvist fra universitetet for pro-kommunistisk virksomhet. I perioden 1968–73 var jeg redaktør for en avis som het «Sjølråderett». I denne avisen samarbeidet alle ledende opposisjonsledere i Sør-Vietnam.

Da Saigon falt i 1975 trodde jeg det var mulig å samarbeide med de kommunistiske lederne fra Nord-Vietnam for å gjenoppbygge landet mitt. Jeg ble invitert til å jobbe for økonomi-komiteen til det nye regimet. Jeg ble bedt om å sette opp en plan for konfiskering av eiendommer og formuer. Jeg foreslo at istedenfor å konfiskere eiendommen til folket, skulle vi bare ta eiendom fra dem som hadde samarbeidet med Thieu-regimet og amerikanerne. Mitt forslag var at disse rikdom-

mene skulle komme de fattige direkte til gode og at det ikke skulle gå til staten og byråkratiet. Jeg mente at vi skulle respektere eiendommen til hederlige folk.

Kadrene forklarte meg da at under kommunismen er det ikke noe privat eiendomsrett. Vi kranglet en del om dette fordi jeg mente at vi ikke burde gå så fort fram.

En aften i juni 1975 gikk jeg i teateret for å høre på en konsert — da ble jeg plutselig arrestert uten noe forvarsel, og uten noen forklaring. Etter å ha sittet inne i 28 måneder uten rettssak, ble jeg plutselig løslatt.

Min kone er av fransk opprinnelse og hun dro til Frankrike etter at jeg var arrestert. Ved hjelp av personlige kontakter blant kadrene fikk jeg 10 dagers visum for å besøke min kone, men jeg ble i Paris og vendte ikke tilbake.

Men før jeg forlot landet bestemte jeg meg for å studere forholdene i landet skikkelig. Jeg trudde kanskje at det bare var jeg som var sint på regimet siden jeg ble satt i fengsel. For å finne ut av dette reiste jeg i flere måneder rundt blant folket for å snakke med dem og finne ut hvordan de hadde det.

Jeg fant ut at nesten alle er misfornøy-

de med regimet, inkludert gamle medlemmer av FNL. De har oppdaget at lederne har brudt sine løfter fra frigjøringskrigen.

Jeg ble bedt av mange av mine medfanger i fengslet om å offentliggjøre en erklæring undertegnet av fangene som protesterte mot overgrepene i Vietnam, og mot forholdene i fengslene.

FENGSELENE VERRE ENN UNDER THIEU

— Kan du fortelle litt om dine erfaringer fra fengslene?

— Først vil jeg si at jeg virkelig ikke trodde at det nye regimet ville bruke fengsler mot politiske motstandere. De hadde laget så mye propaganda om at folk skulle blir omskolert, at fengslene skulle gjøres om til skoler osv. Så jeg ble meget forbauset da jeg kom i fengsel og så at alle cellene var smekk fulle. Da jeg satt i fengsel under Thieu var det 30–40 personer i hver celle — og det var svært ille. Nå var de samme cellene fullstappet med 80–100 personer. Under Thieu-regimet ble fanger alltid torurert og mishandlet, det var fullt av piggtråd og politimenn foran fengslene. Det nåværende regimet er mer utpekulert. Det står bare

VIETNAM

en enslig politimann foran inngangene til fengslene. Og man kan ikke engang vite at det er fengsler fordi det står ikke noe navn på dem, bare et hemmelig nummer som er diskret plassert. Isteden for navn på fengslet står det er berømt slagord av Ho Chi-minh: «Ingen ting er mer verdifullt enn frihet og uavhengighet». Som utlending vil du derfor ikke være istand til å gjenkjenne det store antallet med fengsler. I tillegg til Thieus gamle fengsler, brukes de gamle amerikanske militærforlegningene og andre bygninger som skoler o.l. Dersom du prøver å flykte eller er mistenkt for å ville forsøke, blir din mor, kone eller andre familiemedlemmer straks arrestert isteden for deg. Dette blir brukt som utpressingsmetoder overfor fangene. Hvis du nekter å gi informasjon til dem så blir familiemedlemmer torturert foran deg. Når du blir løslatt og får spørsmål om du ble torturert må du si: Nei, ikke jeg men min kone. Mange nekter å tro dette.

MAT MED SAND I

Hver fange mottar kun en liter vann pr. dag. Dette skal rekke til både drikkevann og vasking.

De første 40 dagene var min høyre hånd lenket til mitt venstre ben og venstre hånd lenket til mitt høyre ben. Jeg ble sluppet løs fra dette to ganger pr. dag i fem minutter for å spise.

Hver fange får et pund ris pr. dag — men den er blandet med sand. Først trodde jeg det var fordi risen var dårlig. Men da jeg spurte fangevokteren fikk jeg vite at det var plassert der med vilje — for omskolering som det het. På denne måten skulle man minnes alle feil man hadde gjort. Vi måtte derfor filtrere risen med vann før den kunne spises. Men vi kunne jo ikke kaste vannet, fordi vi bare fikk en liter om dagen. Så vi måtte drikke dette vannet. Hver dag døde mange. Særlig gamle og syke tålte ikke denne behandlingen — og noe medisinsk hjelp forekom ikke.

Vi fikk bare skrive brev til familien tre ganger i året i forbindelse med nasjonale høytidsdager. Da fikk vi skrive på en liten papirbit. Vi fikk skrive tre setninger etter diktat: Først at min helse er god, på tross av at man er sjuk. For det andre at behandlingen i fengslet er god. Og for det tredje be familien om å respektere og adlyde regjeringa.

Når familien mottar et slikt brev kan de bare svare med de samme tre setningene.

— **Du nevnte at du og mange andre hadde store forhåpninger til det nye regimet. Hvordan forklarer du det som har skjedd. Var det lederne for frigjøringskampen i sør som forrædde kampen eller var det lederne fra nord som overtok?**

— Lederne for frigjøringskampen og regimet i nord hadde som målsetting å vinne krigen og oppnå sjølstendighet. De fikk støtte fra folket på grunn av at det var stor oppslutning om dette. Men folket sloss ikke mot amerikanerne fordi de ønsket et kommunistisk regime. Programmet for frigjøringsfronten inneholdt da heller ikke en slik målsetting, men var for nasjonal uavhengighet.

FNL FORSVANT

Under Vietnamkrigen sa lederne i nord hele tiden at de som slåss i sør er folk som bor i sør, og som vil frigjøre landet sitt. Disse sloss for FNLs 8 punkts program, nasjonal frigjøring, demokrati etc. Men da lederne i nord overtok kontrollen etter

frigjøringa erklærte de offentlig at det var kommunistpartiet som hadde kontrollert frigjøringsbevegelsen i 30 år.

Sju måneder etter frigjøringa forsvant FNL. De har beholdt noen få personer som alibier i ledelsen, men selv den offentlige propagandaen erklærer at partiet utgjør ledelsen.

— **Betyr dette at mange revolusjonære ledere fra frigjøringskampen som sloss side ved side med ledelsen i nord ble satt til side fordi de hadde forskjellige oppfatninger av hvordan framtida skulle organiseres?**

— Da partiet tok over ble medlemmer av frigjøringsfronten og til og med partimedlemmer som var uenig i politikken enten arrestert og satt i fengsel eller henrettet.

Den offentlige propagandaen fra lederne i nord inneholdt som kjent løfter om at gjenforeningen skulle skje langsomt og over en periode på sju år, og i denne perioden skulle sør ha utstrakt grad av sjølråderett. Men dette løftet ble brutt og gjenforeningen ble forsert i løpet av et år. Mange både innafor frigjøringsfronten og partiet protesterte mot dette.

Saigon 1968. Doan Van Toai til høyre sammen med studiekamerater fra det farmasøytiske fakultet. Disse utgjorde en «celle» av opposisjonelle sammen med tre andre. Nr. to fra høyre het Nguyen Tuan Kiet og var kontaktmann til FNL. Han ble likvidert under mystiske omstendigheter i 1972.

VIETNAM

Det nye regimet gjennomfører summariske henrettelser. Forbrytelsen til den unge mannen? Han er en antatt «reaksjonær».

OPPRUSTNING I STEDET FOR MAT

— Hva ble gjort for å utvikle økonomien etter at krigen var over?

— De lovte en ting og gjorde noe helt annet. Istedet for å stole på og mobilisere folket for å gjenoppbygge landet, opprettholdt de en stor hær. Istedet for å utvikle et program for gjennombygging bruker de nå denne hæren for å erobre Kampuchea. De håper at folket skal glemme løftene, men det er et faktum at i 1975 var det nok ris til å fø befolkningen på tross av et krigsherjet land. I 1976 var det knapt, men fremdeles nok. I 1977 var det for lite og folk begynte å sulte. Dette betyr at det ikke nytter å skyld på krigen med USA når man skal forklare vanskeligheten i økonomien. For rett etter krigen var det nok mat. Men det er det ikke nå. Forklaringen ligger i politikken til de vietnamesiske lederne.

— De vietnamesiske lederne påstår at de har et program og at de utvikler såkalte «nye økonomiske soner»?

— I Vietnam blir disse sonene betraktet som en form for fengsel. De som blir sendt dit er bl.a. tidligere statsfunksjonæ-

rer fra Thieu-regimet. For det andre er det politiske motstandere av det nåværende regimet. For det tredje prøver man å lokke deler av bybefolkningen til å reise dit. Men ingen vil dra frivillig fordi de ikke får noe hjelp og for at det ikke er lagt opp noe program for å utvikle disse sonene. Så tvinger man folk til å dra istedet. Man plukker ut spesielle sjikt og grupper, f.eks. familiene til tidligere Thieu-soldater. Så finnes det noen få mønsterområder som blir vist til utvalgte utlendinger.

KORRUPSJONEN VERRE ENN NOEN GANG

— Det blir også påstått at det er en omfattende korrupsjon blant de vietnamesiske lederne. Kan du bekrefte eventuelt avkrefte det?

— Det kan jeg bekrefte. Dessuten kan det bekreftes av utallige flyktninger. Vi ser det bl.a. i den omfattende flyktningestrømmen av folk med kinesisk herkomst, som blir organisert av regjeringa. De må som kjent betale gull til tjenestemenn før de drar. Kadrene som skal ta imot gull til regjeringa stikker mye av dette i egen lomme. Dette vet jeg ikke bare fra flykt-

ningerapporter, men fordi jeg kjenner personlig mange kadre i høye posisjoner. Og jeg vil slå fast at korrupsjonen er mye verre nå enn den noen gang var under Thieu regimet. Under Thieu fantes det i det minste en opposisjon og utenlandske observatører som skaffet seg informasjon om uretten, og skrive om det i utenlandske aviser o.l. Men nå er det bare et parti, ingen utenlandske observatører og ingen opposisjon. Slik at regjeringa gjør akkurat som det passer dem.

— Hvilken rolle spiller Sovjet i dagens Vietnam?

— Den sovjetiske imperialismen i Vietnam skiller seg i formen fra den amerikanske da den dominerte landet.

USA opererte svært åpent og nokså dumt. De skaffet seg medløpere som de benyttet seg av helt åpenlyst. Sovjet arbeider mye smartere og mer fordekt. De har skaffet seg lojalitet hos lederne gjennom mange års virksomhet. Mange kadre i det vietnamesiske partiet har fått sin utdannelse i Sovjet f.eks. De har blitt flasket opp med den sovjetiske politikken og gjort seg avhengig av den. Når disse har kommet i maktposisjoner har derfor Sovjet fått sine nøkkelmenn. Overalt i Viet-

VIETNAM

«Omskoleringsleir» eller dødsleir? Arrestasjonen av Doan Van Toai er et eksempel på det absurde i påstanden om at det bare er reaksjonære fra det gamle regimet som blir undertrykt. All opposisjon blir slått ned enten den stammer fra partimedlemmer eller tidligere FNL-sympatisører.

nam ser vi bilde av sovjetiske ledere, Bresnev og av og til Stalin. De amerikanske marionettene turte aldri sette opp bilder av de amerikanske lederne rundt omkring.

Utenlandske representanter markerer seg klart i dagliglivet i dagens Vietnam. De er til stede overalt, men det er ofte vanskelig å se om de kommer fra Sovjet eller andre land i Øst-Europa. Forskjellen mellom disse og amerikanerne da de var her, er at amerikanerne ble integrert i det vietnamesiske samfunnet og gjorde alt de kunne for å blande seg med folk og dermed pådro de seg folks raseri også. Øst-europeerne holder seg i sine egne ghettos og folk flest kommer ikke i kontakt med dem. Derfor skjønner ikke folk egentlig hva de gjør der. Samtidig overtar de gamle amerikanske militæranlegg og baser. Moskva vil også gjerne ha kontroll over alle tre land i Indokina, derfor var de også interessert i den vietnamesiske okupasjonen av Kampuchea for å forene Indokina under sovjetisk kontroll.

— **Hvordan forklarer de vietnamesiske lederne overfor sitt eget folk at de har invadert Kampuchea?**

— De hevdet at Kampuchea drev med provokasjoner langs grensa, og at Pol Pot planla invasjon i Vietnam. Derfor var det stor mobilisering i begynnelsen av 1978 da jeg ennå var i landet. Men nå hevder de at de er kommet til Kampuchea for å frigjøre landet fra Pol Pot-regimet. Så det setter den første forklaringen i sitt rette lys.

— **Hvordan reagerer folk i Vietnam på denne krigen?**

— Regimet er meget forhatt og da vi hørte rykter om grenseurolighetene i fengsel var folk som håpet at det var sant det de vietnamesiske lederne sa om at Kampuchea truet Vietnam. De håpet rett og slett at de skulle komme å styrte de vietnamesiske lederne. Den samme reaksjonen hadde også en del da Kina angrep Vietnam. Det sier litt om hvordan regimet er hatet. Mange tenker at alt er bedre enn slik vi har det nå.

Mange av mine slektninger er offiserer i den vietnamesiske hæren. De har fortalt at det er svært stor deserteringsprosent. De er sjøl svært lei av krig. De ønsker ikke denne krigen og kan ikke forklare overfor seg sjøl at dette er en rettferdig krig.

— **Når du sier at folk hater regjeringa, hvordan manifesterer det seg. Er det en organisert opposisjon?**

MOTSTANDEN LITE ORGANISERT

— Da jeg så at det ikke var noe synlig opposisjon i nord under krigen tenkte jeg: Dette må være en god regjering siden det ikke er demonstrasjoner og opposisjon. Men etter å ha levd en stund under det nye regimet ser jeg at svært mange står i opposisjon til regjeringa. Men de klarer ikke å organisere seg på grunn av den harde undertrykkinga. Nå skjønner jeg også at det var derfor det ikke var noen synlig opposisjon i nord under krigen.

Slik som det nå er har regjeringa et enormt sterkt pressmiddel pga. ris-

VIETNAM

rasjoneringen. Hvis du viser motstand blir rasjoneringen din straks kuttet ned. Dette har foreløpig vært et effektivt system. Det er også meget strenge reiserestriksjoner i landet og det hindrer også motstandere å organisere seg.

På tross av dette er det en viss motstand, med spredning av illegale aviser og løpesedler etc. Det finnes også grupper som driver med væpnet motstand, det er i hovedsak soldater fra det gamle Thieu-regimet. Dette er spredte grupper som ikke er koordinert. Jeg vil sammenligne nivået på denne kampen med de første gerilja-gruppene i sør i perioden 1961–63.

— Ideen om kommunisme og sosialisme har jo vært et mål og er et mål for mange frihetsskjempere og undertrykte. Når vi som i Vietnam ser at

folk blir undertrykt i sosialismens navn. Fører det da til at folk gir opp ideen om sosialisme eller finnes det fortsatt folk som sloss med dette perspektivet?

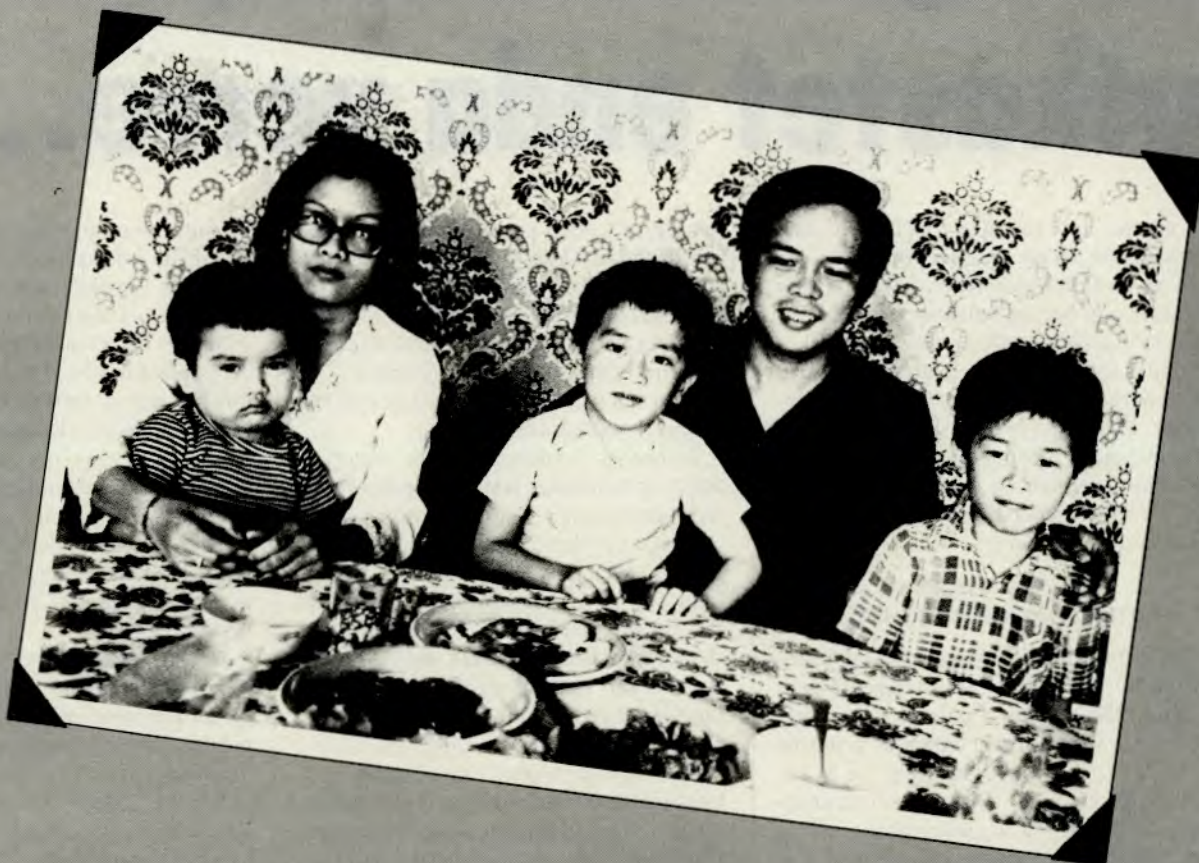
— Jeg er enig i at tankene bak sosialismen og kommunismen er riktig og rettferdig. Men samtidig er det ikke noe land som kaller seg kommunistisk som har gjennomført teorien i praksis. For meg virker det som kommunistiske ledere lokker med sosialismen for å få folk med seg. Så snart de har fått makten gjør de hva som helst for å beholde den. Derfor er lederne i alle kommunistiske land ledere helt til de dør. Det betyr at det ikke er noe demokrati eller frihet. Men teorien om sosialismen er meget bra.

— Er du optimistisk eller pesimistisk for framtida?

— Jeg er delvis optimist, men jeg mener det også er grunn for pessimisme. Det kommer an på hva som hender i nær framtid. Det er jo ikke bare det at folket i Vietnam er underlagt forhatte ledere. Det er også det faktum at de er under kontroll av Sovjet. Og delvis også offer for rivalisering mellom stormaktsinteressene til USA og Kina.

Men jeg er også optimistisk fordi jeg vet at opposisjonen er stor og mektig og at den går langt inn i partiet. Mange partimedlemmer mister lojalitet og tro på partiet, i dette ligger det en stor mulighet. Hvis dette utvikler seg vil det bli muligheter for en ny revolusjon som jeg vil støtte. Og da kan den nåværende kommunistiske regjeringa bli erstattet av en progressiv regjering. Dette er mitt håp.

Gjenforent med sin kone og tre barn i Paris.

AKP(m-l) OG KVINNEKAMPEN:

Debatt:

I den seinere tida synes jeg det har blitt stadig klarere at det i AKP finnes et avvik på kvinnespørsmålet *i praksis*. Debatten om RVs manglende kvinnepolitikk, nedprioriteringa av kvinner på RV-listene og reaksjonene på kumuleringsaksjonen synes jeg er det ferskeste og klareste eksempelet. Jeg synes det er på tide at diskusjonen også dreies inn på AKPs kvinnepolitiske linje *i teorien*. Dette innlegget er et forsøk på å skape en sånn debatt.

Partiprogrammet er dårlig, men det nye utkastet enda verre...

Jeg har tatt for meg forslaget til nytt prinsipp-program for AKP(m-l), og jeg vil hevde at den kvinnepolitiske linja som strekes opp her, er feilaktig. Den snevrer inn kvinnekampen til å være bare et økonomisk spørsmål, og nedvurderer dermed betydninga av en særegen kamp for kvinnene. Etter mitt syn må det være en klar sammenheng mellom denne økonomistiske linja i teorien og de avvikene som er blitt avslørt gjennom praksis. Jeg skal begrunne hva jeg mener.

HVA ER KJERNA I KVINNEUNDERTRYKKINGA?

Om kvinneundertrykkinga i det kapitalistiske Norge har programforslaget følgende å si: Det slår fast at kvinnene har nådd en viss grad av formell likhet, at kvinnene fortsatt er reservearbeidskraft, og at kapitalismen har satt salget av kvinnekroppen i system ved å gjøre pornografi og prostitusjon til industri. Alt dette er i og

for seg rett, men som en beskrivelse av kvinneundertrykkinga holder det likevel ikke mål. Kvinneundertrykkinga er noe langt mer omfattende, og dersom man ikke griper det, er det heller ingen tilfældighet om man tilfeldigvis «glemmer» at kvinner må fostres spesielt hvis de skal bli ledende i politisk sammenheng.

Kvinnenes verdenshistoriske nederlag besto i at kvinnenes sysler ble redusert fra samfunnsmessig arbeid til privat virksomhet i familien. Etter hvert ble denne økonomiske særstillingen av kvinnene fulgt opp av en samfunnsmessig særstilling på alle områder, i kulturen, i politiske sammenhenger, sosialt osv. Kvinnenes område ble avgrensa til familien, i samfunnet var hun ingenting, eller i beste fall annenrangs.

Historisk har denne særstillingen blitt markert på mange ulike vis. I det klassiske Hellas levde kvinnene isolert i en egen kvinnefløy sammen med barn og slaver,

og hun kunne hverken vise seg offentlig eller delta i noen form for samfunnsaktivitet. De islamske haremene har samme funksjon, og sløret markerer denne særstillingen når kvinner opptre offentlig. I det gamle Kina ble kvinnene bundet til familien, ved at føttene ble snørt, slik at kvinnene nesten ikke kunne gå. I India ble enkene brent, som en markering av at en kvinne uten ektemann ikke lenger hadde noen samfunnsmessig verdi. Omskjæring av kvinner praktiseres fremdeles i en rekke afrikanske land som en markering av at kvinnene ikke er selvstendige mennesker seksuelt.

Denne særstillingen av kvinnene ble også slått fast i lovs form. I Norge skjedde det for alvor ettersom kristendommen ble den rådende ideologien og den danske lovgivningen fikk innpass. I middelalder-samfunnet hadde kvinnene fortsatt en forholdsvis uavhengig stilling. Ugifte kvinner var myndige, ektemannen hadde

ikke full råderett over gifte kvinners eiendom, og de hadde også noen muligheter til egen økonomisk virksomhet. Kvinnene hadde rett til skilsmisse, og til å ta med sin egen eiendom ut av ekteskapet. Uektefødte barn hadde samme rettsstilling som ektefødte.

Med Kristian IV og Kristian Vs norske lover ble det slutt på enhver uavhengighet. Kvinnene ble fullstendig umyndige, og mistet all eiendomsrett. Det ble innført fullstendig felleseie der mennene hadde all rådighet over eiendommen. Mannens stilling som overhode i familien ble styrket, og retten til skilsmisse falt bort. Alle forsømmelser fra kvinnenes side som kunne true monogamiet, ble straffet med tukthus: utroskap, manglende oppfylling av seksuelle forpliktelser, fosterfordrivelse, barnefødsler utenfor ekteskapet. Uekte barn mistet også alle rettigheter.

HVA HAR DEN BORGERLIGE REVOLUSJONEN GITT KVINNENE?

Med kapitalismen og den borgerlige revolusjonen har en del av den legale diskrimineringen av kvinnene blitt opphevd. Det er for så vidt rett som programutkastet sier at den borgerlige revolusjonen som ble avsluttet i 1905 et stykke på vei har gitt kvinnene formell likestilling. Jeg er allikevel imot formuleringen, fordi den er slurvete. I 1905 var det nemlig ennå ganske mange formelle rettigheter kvinnene ikke hadde. De manglet fortsatt stemmerett, adgang til statlige embeter, likestilling i ekteskapet, lik rett til skilsmisse, rett til myndighet over egne barn, rett til samme lønn, rett til å beholde arbeidet ved ekteskap og svangerskap, rett til selv å kunne kontrollere egne fødsler, rett til å likne særskilt av egen inntekt i ekteskapet, rett til å delta i militær virksomhet, osv. På alle disse områdene har kvinnene etter hvert oppnådd formelle rettigheter, men enhver vil vite at det er langt igjen før denne likestillingen er reell.

Programutkastet gir inntrykk av at den borgerlige revolusjonen så å si har løst kvinnespørsmålet, at det eneste som står igjen er at kvinnene fungerer som reservearbeidskraft og at kvinnekroppen utnyttes for profitt. Sannheten er at det grunnleggende i kvinnespørsmålet, kvinnenes samfunnsmessige særstilling, fortsatt gjenstår, *selv om* den legale likestillingen

KVINNEDEBATT

er oppnådd. At kvinnene er reservearbeidskraft er bare ett uttrykk for denne særstillingen. Visse legale rettigheter var det nødvendig for borgerskapet å gi kvinnene, bl.a. fordi kvinnene trengtes som arbeidskraft i et ganske stort omfang. Andre rettigheter har kvinnene slåss seg til. Med den nye stillingen hun etter hvert oppnådde i produksjonen, ville kvinnen ikke lenger finne seg i å bli behandlet som en umyndig slave. Men full likestilling for kvinnene er tvert imot borgerskapets ønsker og interesser. Det utnytter kvinnes gamle særstilling i et forsøk på å løse sine egne uløselige motsigelser.

ER KRAV OM LIKESTILLING BORGERLIG KVINNESAK?

Målet for den særegne kvinnekampen er en virkelig samfunnsmessig likestilling av kvinnene på alle områder, økonomisk, sosialt, kulturelt og politisk. Det gjelder også for kvinnene i arbeiderklassen, ja, ikke minst for dem. Er det sånn at det bare er økonomisk arbeiderkvinnene holdes borte fra samfunnsmessig deltakelse? Er det sånn at dersom en kvinne har daghjemsplass til ungen sin og en jobb der hun har samme lønn som mannfolka, så

finnes det ikke lenger noen særegen kvinnekamp for henne å reise? I forslaget til prinsippprogram er det i praksis det som blir hevdet, når det utelukkende er spørsmål om å ta del i samfunnsmessig produksjon, å gi barneoppdragelsen samfunnskarakter og å rasjonalisere husarbeidet som blir innholdet i kvinnefrigjøringa. Det er riktig at full frigjøring av kvinnene ikke kan bli virkelighet før kvinnene tar del i den samfunnsmessige produksjonen på lik linje med mannen. Men å si at dette er det eneste kvinnekampen dreier seg om, er virkelig økonomisme. En undersøkelse av virkeligheten viser at kvinneundertrykking dreier seg om langt mer.

Både statistikk og observasjoner som hvem som helst kan gjøre ved å se seg rundt (f.eks. i ml-bevegelsen) forteller at virkeligheten bl.a. er slik: Det er kvinnene som i minst grad avanserer og når til topps, både i arbeidslivet, i utdanningssystemet og i politisk og faglig sammenheng. Det er kvinnene som stort sett settes til å ta seg av sosialpolitikk og andre «myke» områder, mens mennene stiller med områder som gir langt mer makt og mer prestisje. Selv om en kvinne har full jobb, er det hun som har hovedbyrdene

hjemme. Det er kvinnene som har vanskeligst for å komme seg ut av huset for å drive med *sitt* når en familie har småunger. Kvinnene må ofte slåss for at hennes interesser skal bli anerkjent som viktige hvis det er kamp om prioritering i en familie, mens mannens interesser helt selvfølgelig er viktige, enten det gjelder fotball, jobb eller politikk. Selv om det er to som arbeider i en familie, er det stort sett en selvfølge at det er kvinnen som skal slutte eller ta nedsatt post hvis det blir nødvendig. Er dette bare økonomisk undertrykking? Sjølsagt ikke. Gjelder det ikke for kvinnene i arbeiderklassen? Jo, i aller høyeste grad.

Det er en lang tradisjon i arbeiderbevegelsen å hevde at dette ikke har med klassekamp, men med borgerlig «damesak» å gjøre. Så lenge det har eksistert en moderne arbeiderklasse, så lenge har også kapitalen utnyttet kvinnes samfunnsmessige særstilling, til å skaffe seg billig arbeidskraft og til å sette mannlige og kvinnlige arbeidere opp mot hverandre. Og følgelig har det også eksistert ideer i arbeiderklassen om at kvinnfolka tar jobbene, at de presser lønningene og at de egentlig burde holde seg hjemme. Allerede i Den første Internasjonale slåss

KVINNEDEBATT

Marx og Engels i en årrekke mot dem som ville løse motsigelsene mellom menn og kvinner i arbeiderklassen ved å forby kvinnearbeid. Marx og Engels slåss for kvinnes rett til arbeid og samfunnsmessig likestilling. Ikke alle har så rent rulleblad. Da det i mellomkrigstida ble offisiell politikk i land etter land å forby arbeid for gifte kvinner, var protestene fra Kominterns side langt mer lavmælte. Det var ikke arbeiderbevegelsen, men kvinner fra småborgerskap og borgerskap som stilte seg i fremste rekke i protestene mot den reaksjonære politikken. I arbeiderbevegelsen, f.eks. i Norge, hadde den ideen i lang tid fått breie seg at likestillingskamp var borgerlig «damesak».

Forslag til prinsipp-program som nå er lagt fram, føyer seg vakkert inn i denne tradisjonen. Sammenlignet med prinsipp-programmet fra 1976, er det etter mitt syn til og med et klart tilbakeskritt. Der ble det i alle fall slått fast at kvinneundertrykkinga er noe mer enn bruk av kvinner som reservearbeidskraft, nemlig at de også har en annenrangs rolle i samfunnet. Det blir også pekt på at kvinneundertrykkinga er breiere enn klasseundertrykkinga, noe som også er kuttet ut i det nye forslaget. Men også det gamle

prinsipp-programmet er preget av den samme økonomismen, og selv om det på et par punkter er bedre enn det nye, er det ingen grunn til å forsvare det.

FORSLAG TIL KVINNEPOLITISK LINJE

Jeg har ikke formulert noe nytt forslag til kvinneavsnitt i prinsipp-programmet. I denne omgangen vil jeg bare framsette en del krav som jeg mener at vår kvinnepolitiske linje må oppfylle for å være en linje som ikke svikter kvinnene.

1. Den må slå fast at grunnlaget for den særegne undertrykkinga av kvinnene er en samfunnsmessig særstilling, og at målet for den særegne kvinnekampen altså blir en samfunnsmessig likestilling av kvinnene på alle områder: økonomisk, sosialt, militært, politisk, kulturelt.

2. Den må påvise at likestilling ikke kan oppnås så lenge det er kapitalisme, og at kapitalen bruker kvinneundertrykkinga til å løse egne (uløselige) motsigelser. Den må også påvise at sosialismen legger det *materielle* grunnlaget for en virkelig samfunnsmessig likestilling av kvinnene, men at faktisk likestilling ikke oppnås annet enn gjennom fortsatt kamp.

3. Den må videre ta klart avstand fra all ideologi som går ut på å opprettholde den samfunnsmessige særstillingen av kvinnene, enten det er i form av åpen reaksjon eller i form av linjer i kvinnekampen som vil glorifisere husslaveriet, oppvurdere de «myke» verdiene og den tradisjonelle kvinneverken osv. Også Bresjnevs fredslinje (Norsk Kvinneforbund) er en variant av denne «myke» kvinnelinja.

4. Endelig er det helt nødvendig å utarbeide en konkret linje for husmødrene som *ikke* virker fordømmende. Det er et faktum at motsigelsen mellom samfunnsmessig arbeid og privat barnepass, husarbeid o.a. er uløselig under kapitalismen. Derfor vil full deltakelse i arbeidslivet ikke uten videre framstå som noen rettighet for mange kvinner. Vi må stille krav som gjør det mulig å kombinere familie og arbeid, men også krav om andre samfunnsrettigheter enn arbeid: barnehage også til hjemmeværende, pensjonspoeng, rett til fritid, til deltakelse i politisk arbeid, til å dyrke egne interesser utafor familien, faktisk likestilling i ekteskapet, faktisk rett til skilsmisse o.a.

Gro Hagemann

Bør kommunister i Norge legge fram alt de vet — også om negative forhold i sosialistiske land og frigjøringsbevegelser?

Dette er temaet for dette innlegget som stiller seg kritisk til deler av det som Pål Steigan la fram i et intervju i nr. 4/79. Vi trykker også svar fra Pål Steigan.

Debatt!

Jeg tror svært mange folk i og rundt AKP(m-l) er glade for at partiet nå går seg sjøl etter i sømmene. Borgerskapet trur kanskje også på bedre tider, men de vil bli skuffet. Et nyvaska AKP med rot i norske erfaringer og som *bruker* den marxist-leninistiske teorien og stadig utvikler den — dette vil være langt mer farlig for klassefienden enn ei lita rein og rød sekt som rir kjepphester og har «den rette linja» i glass og ramme på veggen.

Men det er ikke nok å si at vi nå er imot dogmatisme og helgendyrking. Det kan forfalle til å bli et nytt formular. Kritikken må gå djupere, slik at vi får fram den *linjekampen* som hele tida har ligget bak dogmatismen. I den progressive bevegelsen har det vært alt for mye usunn enighet. Det ene året er alle som får gratis kulepenn arbeideraristokrater, neste år er verdenskrigen tre meter unna, og i år er det altså anti-dogmatisme. Den demokratiske sentralismen er blitt oppfatta som om den gjaldt enighet om alt. Jeg trur vi lærer mer av det motsatte; at det i ml-bevegelsen og den progressive rørsle for øvrig er mange motstridende synsmåter. Så

— Skal AKP(m-l) bare fortelle halve sannheten?

få mindretallet underordne seg flertallet (men slett ikke *underslå* uenighet) og en handlekraftig ledelse sette flertallets politikk ut i livet. Det var dette Lenin snakka om, og det er gyldig i dag også.

Pål Steigans artikkel er et bra utgangspunkt. Men jeg trur at Steigan tar feil på ett viktig punkt som gjelder *grunnlaget* for kritikken av fortidas feil. Han uttrykker det slik: «Jeg er ikke ute etter å starte noen kritikk av Kina. Jeg vil skape en mer kritisk *holdning*. Det er klart at dette er et dilemma.» (Røde Fane 4/79, side 6)

For Steigan er dette et dilemma fordi vi på den ene sida vil *støtte* arbeiderklassen f.eks. i Kina og derfor avstå fra «å bære ved og vann til den hetsen som blir ført mot det landet.» På den andre siden må vi «søke sannheten utifra fakta.»

Så lenge dette dilemmaet får stå urørt, trur jeg kritikken mot dogmatismen blir nokså tynn og forbigående. Hva slags støtte er det Steigan tenker seg som ikke baserer seg på fakta? Lenin sa for seksti år siden noe om at arbeiderklassen trenger klarhet og atter klarhet. Gjelder ikke

det i dag mer enn noengang? Det er ved å kjøre fram mest mulig av *sannheten* om Kina vi vinner støtte (dersom Kina er verd støtte, da). Jeg kan ikke skjønne åssen dette kan føre til hva Steigan kaller «en uansvarlig og anarkistisk holdning».

Helt sia Komintern har den internasjonale kommunistiske bevegelsen en lang og trist tradisjon i hemmelighetskremmeri og ensidighet i propagandaen. Denne tradisjonen har AKP til dels ført videre her på berget. Jeg tror ikke det er så fordømt «vrient» å forstå hvorfor ikke AKP er et stort parti. En svært enkel og nærliggende årsak er at folk ikke har fått mer enn halve sannheten i mye av partiets propaganda. Derfor finnes det mye *mis-tillit*. Dette er ikke bare noe som SV-ledelsen eller andre fiender av partiet har skapt, det er noe AKP sjøl må ta hovedansvaret for. Det er ikke bare *Kina* som ikke er svart/hvitt. Jeg mener at Mao hadde rett i analysen av Sovjet som vår tids Hitler-Tyskland. Men hva slags *bilde* kan vi gi massene dersom hver eneste de-

talj er like køl-svart? Dersom vi aldri kan levne våre fiender en *tøddel* av bra vilje og resultater? Sjøl ondets rot — kapitalismen — har to (mange) sider. Vi blir ikke mer revolusjonære av å bare skrike oss hese om den ene. Tvert om vitner det om svært liten sjølløst.

Jeg tror AKP ville tjene på å få ord på seg som de som kjørte fram mest mulig av sannheten hva enten det gjelder Kina, Eritrea eller norske forhold. Steigan peker på at en slik praksis kan tjene borgerlig hets. «Hets» betyr vel å lage et vrengebilde, å blåse opp negative ting ut av all proporsjon osv. Men motgiften kan umulig være å levere samme ensidigheter med motsatt fortegn! Etter mitt syn gjorde AKP *feil* da det ikke pekte på negative trekk ved kommunistene i Vietnam under frigjøringskrigen, *feil* da vi benekta terror i Kampuchea og *feil* da resten av det politiske landskapet i Norge nærmest ble stempla som agenter og bakstrevere. Sânt kan være fordelaktig i øyeblikket. Men regninga kommer, før eller siden. Jeg er

ganske sikker på at det er *vi* som er ensidige her; ikke massene. Ville sannheten om Vietnam svekka solidaritetsarbeidet? Vil sannheten om Kina svekke støtten til Kina? Jeg kan ikke skjønne hva slags «marxisme» det er som kan havne i en sånn problemstilling.

Det finnes andre partier i andre land som har helt annet syn på disse tingene. Den nordkoreanske propagandaen er ett eksempel. Slike forhold må AKP til en viss grad akseptere, men det betyr avgjort ikke at vi skal ta etter sjøl. Mange kommunistiske partier har kjempet under forhold der det har vært svært lite kapitalisme og nix og ingenting av det vi i Norge kjenner som «borgerlig offentlighet». Det har gitt et nokså lettvinnt forhold til sannheten. Jeg støtter Nord-Korea i de fleste sakene, men for å vite hva som *skjer* der hører jeg heller på BBC World Service enn på Kim Il Sung.

Knut Kristiansen

DOGMATISME-DEBATT

— En ukritisk kritikk

Knut Kristiansen mener at min kritikk av dogmatismen er for grunn. Det er den sikkert, men jeg synes ikke han sjøl heller løser problemet. På en måte løsriver han problemene fra sammenhengen og behandler dem som om det ikke fantes klassekamp, som om verden var veldig enkel. Jeg skal straks forklare hva jeg mener.

Alle kort på bordet?

En av påstandene til Knut er at det har vært «hemmelighetskremmeri og ensidighet i propagandaen» til AKP(m-l). For å ta stilling til den påstanden må vi gå inn på konkrete forhold. Jeg mener vi har gjort feil av denne typen. Vi brude gjort det kjent på et tidligere tidspunkt for den anti-imperialistiske bevegelsen i Norge at regjeringa i Vietnam støtta okkupasjonen i Tsjekkoslovakia og andre reaksjonære overgrep fra Sovjet. Men jeg kan ikke gå så langt som Knut vil når han sier: «Etter mitt syn gjorde AKP feil da det ikke pekte på negative trekk ved kommunistene i Vietnam under frigjøringskrigen.» Det er nettopp her han gjør verden så forbannet enkel.

Faktum er at Sovjet i siste halvdel av 60-åra skaffa seg stadig større innflytelse over Vietnam og den vietnamesiske frigjøringsbevegelsen. Nettopp derfor blei det stadig vanskeligere å peke på svakhetene i frigjøringskampen. Den vietnamesiske regjeringa trua flere ganger med å vende ryggen til den delen av solidaritetsbevegelsen i Europa som kritiserte Sovjet. De brukte direkte trusler og innblanding som metode og tvang på den måten solidaritetsbevegelsen til å tie om Sovjets forbrytelser. Dersom den marxist-leninistiske rørsle hadde «pekt på» disse negative trekkene, slik Knut sier vi skulle ha gjort, ville vi gjort oss til brikker i det sovjetiske renkespillet som tok sikte på å bryte forbindelsene mellom Vietnam og den virkelige anti-imperialistiske bevegelse

sen i Vesten. Alt tyder på at Sovjet lå bak og brukte sin økonomiske og militære «hjelp» som pressmiddel. Vietnameserne fikk beskjed om å bruke tomteskruen på de anti-sosialimperialistiske kreftene i

SVAR FRA PÅL STEIGAN

Vesten som en av betingelsene for at Sovjet skulle pumpe inn mer «hjelp». Og de mest korrupte av de vietnamesiske lederne lot seg bruke. Vietnams ambassader greip direkte inn i solidaritetsbevegelsen i mange land og dikterte den hva den skulle gjøre. Verst var kanskje overgrepene mot den svenske Vietnam-bevegelsen, DFFG, som blei tvunget til å oppgi enhver kritikk av Sovjet. I den situasjonen var det ikke et akademisk spørsmål om en skulle kritisere feil i Vietnam. Det var et alvorlig taktisk og maktpolitisk spørsmål. Knut ser helt bort fra denne dimensjonen. Han ser bare på hva som ville vært ideelt og ikke på hva som var mulig.

Vi i AKP(m-l) så situasjonen i Vietnam som uavklart. Vi håpet at de anti-sosialimperialistiske kreftene skulle vinne fram, og vi ønsket ikke å gjøre noe som kunne stille disse kreftene i en enda vanskeligere situasjon. Dersom vi hadde begynt å kritisere Vietnam, ville det ikke bare vært feil på grunn av den bitre fri-

gjøringskampen mot USA, men det ville også ført til et brudd med Vietnam som Sovjet ville utnytte maksimalt.

Jeg skal ikke nekte for at vi hadde illusjoner om Vietnam, for det hadde vi. Men sjøl på de punktene der vi hadde kritikk, så vi oss nødt til å være svært forsiktige. Det er klart at dette hevner seg på oss nå. Folk trur at vi først har kommet på kritikken etterpå, eller at vi har ført dem bak lyset. Jeg mener vi kunne gjort en del for å kompensere for at vi ikke kunne legge alle korta på bordet. Vietnams støtte til Sovjets okkupasjon av Tsjekkoslovakia var godt kjent i den borgerlige offentligheten, men nesten ukjent i den anti-imperialistiske bevegelsen. Jeg mener vi kunne gjort slike fakta kjent blant norske anti-imperialister uten at vietnamesiske revisjonister hadde vært i stand til å utnytte det. Men Knut tar etter min mening altfor lett på dette problemet. Det kommer sikkert av at han mangler personlig erfaring med åssen det sovjetiske diplomati arbeider.

La meg ta et tenkt eksempel (med klare paralleller i virkeligheten): Frigjøringsbevegelsen i Ruritania fører en rettferdig frigjøringskrig mot et USA-støtta regime. En sterk fraksjon av ledelsen er kjøpt opp av Sovjet, og Sovjet bidrar med militær hjelp. En annen fraksjon består av borgerlige nasjonalister, og et lite mindretall er marxist-leninister. AKP(m-l) støtter den ruritanske frigjøringsfronten, men advarer sterkt mot den sovjetiske infiltrasjonen. Sovjet ønsker å sikre seg monopol på kontakten med ruritaneerne, slik at de kan komme seg inn når USA er ute. Derfor ønsker de blant annet et brudd mellom den ruritanske frigjøringsbevegelsen og ml-bevegelsen i Europa. For å oppnå dette sier de under hånden til ledelsen i fronten at «dersom dere ikke bryter med dem som kritiserer Sovjets rolle i Ruritania, vil vi redusere militær-

DOGMATISME-DEBATT

hjelpen til dere». Den revisjonistiske fraksjonen utnytter dette sjølsagt maksimalt, og de borgerlige nasjonalistene tenker som så at målt i kroner og rubler er Sovjets støtte mer verd enn støtten fra AKP(m-l), altså bøyer de seg for presset og gir oss ultimatum. Den marxist-leninistiske fløyen er for svak til å kunne hindre dette. Hva skal vi gjøre? Det skulle være lett å se at svaret på dette spørsmålet ikke er så enkelt som det Knut vil ha det til.

Ta et annet eksempel fra den hjemlige klassekampen. Situasjonen i en streik er kritisk. Streikekassa er tom og streikekomiteen er djupt splitta. Opplysninger om dette kan hjelpe bedriftsledelsen og NAF med å knekke streiken. Skal så Klassekampen gå ut og fortelle dette uten et sideblikk til åssen det vil virke?

Jeg er enig i at revolusjonen er tjent med sannheten og at vi revolusjonære må være sannhetssøkere. Vi er mot løgner og fortielsen. Men nettopp fordi det finnes klassekamp kan det ofte være nødvendig å vente med å si den fulle sannheten.

Sannhet og fakta

Knut skriver: «Det er ved å kjøre fram mest mulig av *sannheten* om Kina vi vinner støtte.» Nåja. Det forutsetter at vi veit hva som er sannheten om Kina. Ofte kan det vi tror er sannhet være bare tull eller helt forvrengt. Det er også et skille mellom sannhet og fakta. En løgn kan ofte tilsynelatende bygge på fakta. La meg minne om en gammel vits: Kapteinen på et skip kom over styrmannen en kveld på frivakta da han var litt på druen. Rasende skreiv kapteinen i loggboka at «I dag var styrmannen full». Styrmannen tryglet og ba om å få setningen strøket. Det var tross alt første gang det var skjedd, og rullebladet hans var ellers så hvitt som snø. Men kapteinen var like steil. «Alle fakta skal stå i loggen, dermed basta.» Kvelden etter var det styrmannens tur og han skreiv at «I dag var skipper'n edru.» En løgn, nei, langt i fra. Harde fakta. Men sannheten? Nei.

Slik er det med Kina også. Visstnok skal det finnes ei og annen jente i Kina som prostituerer seg for penger. En av en million? En av ti millioner? Jeg veit ikke. Men om det så bare var en av femhundre millioner fant Dagbladet dekning for tittelen: «Prostitusjon i Kina». Fakta, ja, sannsynligvis. Kina har også sine skygge-

sider. Men sannheten? NEI. Prostitusjonen som institusjon finnes ikke i Kina. De ytterst få prostituerte som måtte finnes er heller unntaket som bekrefter regelen enn noe bevis på Dagbladets påstand.

Tilsynelatende fakta og løsrevne biter av sannheten kan vise seg å være løgnaktige fordi de gir et forvrengt bilde av helheten.

For å kunne drømme om det må vi kjenne den virkeligheten vi snakker om. Før trudde vi at vi visste mye mer enn vi egentlig gjorde om Kina. Nå er vi blitt mer beskjedne. Jo mer jeg lærer om Kina, jo mer ser jeg at jeg ikke veit. Kina er så uendelig stort. En milliard mennesker er så ufattelig mange. Kina har en meget lang kulturhistorie og er så sammensatt at det er umulig å si den «hele og fulle sannhet» om Kina. Vi må også ta i betraktning at vi som europeere har en innebygd feilkilde i øynene og i hodet. Sjøl de mest velmenende av oss er farga av den europeiske kulturarrogansen, den europeiske sneversyntheten. Vi kan sitte i våre behagelige lenestoler i våre varme stuer og rynke på nesa over at kineserne gir opp den «ideologiske renhet» til fordel for modernisering. Men hva med kineseren som går krumbøyd under bæreaket fordi det ikke finnes lastebiler? Hva med kineseren som har papir i stedet for isolérglass i vinduene når det er tjuv kuldegrader utafor? Har han og hun samme synsvinkel som oss?

Når vi reiser til Kina, kan vi se ting som virker uforståelige eller latterlige på oss. Men kommer ikke det av at vi har trollesplinten i øyet? Skjønner vi kinesisk kultur, egentlig? Og dersom vi ikke gjør det, bør vi ikke i det minste være litt forsiktige med å kaste oss opp til dommere?

Men argumenterer jeg da for at det er umulig å uttale seg om positive og negative trekk i Kina? Nei. Det er nødvendig å forsøke å trekke lærdommer. Men vi skal være klar over feilkildene. Det er ikke så enkelt som Knut later til å tru. Det kan virke greitt at vi skal «kjøre fram mest mulig av *sannheten* om Kina», men allerede i utvelgelsen ligger det en feilkilde. Noen korrespondenter skriver som om hovedgata i Beijing er Kina. Kina er først og fremst 700 millioner bønder. Det kan være nyttig for en norsk leser å få vite at blå jeans er «in» blant en del ungdommer i Shanghai. Men det er ikke så mye som en krusning på overflaten i det virkelige

Kina. Dette skal vi også vite når vi hevder at vi «kjører fram sannheten om Kina».

Jeg sa i intervjuet med RF at jeg ikke var ute etter å starte noen kritikk av Kina, men ei mer kritisk holdning. Ikke alle intervju-uttalelser står for nærmere etter-syn. Men det gjør denne. Kritikk forutsetter kunnskap. Jeg tviler på at de fleste av oss har tilstrekkelige kunnskaper om kinesisk virkelighet til å gjøre noen meningsfylt kritikk av Kina. Dilettantisk kritikk mangler ikke, men sånt noe har vi ikke bruk for. Vi trenger innsikt. Vår tidligere dogmatiske holdning («alt kineserne sier er rett») hindra oss i å skaffe oss innsikt. Ei kritisk holdning vil hjelpe oss med å skaffe oss innsikt. Vi må gjøre undersøkelser og drive studier. Vi må stille spørsmålstegn både ved den offisielle kinesiske politikken og ved våre egne fordommer og problemstillinger. Vi må lese hva Kinas venner skriver om Kina, men også det som skrives av Kinas fiender. Vi må lese det Jahn Otto Johansen skriver, men også det som skrives i *The Economist* og *Far Eastern Economic Review*. Overalt vil vi finne brokker av sannheten, så er det opp til oss å analysere og tolke det vi finner fra et marxistisk synspunkt. Sjøl om Klassekampen brukte alle sine 16 sider hver dag til å skrive om Kina, ville vi snaut nok kunne referere overskriftene på alle artikler som skrives om Kina i verden hver dag. Klassekampen vil derfor aldri kunne bli noe mer i denne sammenheng enn en av mange kilder til kunnskap om Kina. Når det er sagt, vil jeg markere at jeg ikke synes Klassekampen spiller den rollen avisa kunne ha spilt på dette området. Jeg har ingenting mot en kritisk diskusjon av Klassekampens Kina-dekning. Men jeg ønsker at premisene for en sann kritikk skal være klare.

Det Knut skriver om Sovjet er etter mitt syn et blindspor. Jeg synes ikke problemet er at Klassekampen eller Røde Fane skriver for negativt om Sovjet, eller for ensidig, om en vil. Jeg mener tvært imot at vi skriver for lite om det negative i Sovjet, for lite om klasseundertrykkelsen, om undertrykkelsen av de nasjonale minoritetene. Kort sagt, vi driver for lite kritikk av de indre samfunnsforholda i Sovjet. Her har vi stått på stedet hvil i flere år, mens vår kritikk av Sovjets utenrikspolitikk er blitt stadig bedre og mer detaljert. Her har vi mye ugjort. La oss komme i gang.

I forrige nummer trykket vi et debattinnlegg fra Lars Borgersrud som polemiserer mot en artikkel om krigen Kina—Vietnam som sto trykt i Røde Fane nr. 5/79. Vi bringer her svar fra artikkelforfatteren som avviser Borgersruds kritikk på alle vesentlige punkter.

Lars Borgersrud har skrevet en polemikk mot artikkelen «Hvem vant krigen Kina—Vietnam?» fra Røde Fane nr. 5. Det er bra med diskusjon. Det er derfor ekstra beklagelig at Borgersrud ikke forsøker seg på diskusjon. Det virker som han er mer opptatt av polemikk for polemikkens skyld.

Han tar ikke i betraktning det som faktisk står i artikkelen, men er mer opptatt av å forsvare forutinntatte idéer om denne krigen, idéer han tydeligvis har skaffa seg i vestlige bøker og vestlig presse.

De spørsmåla Borgersrud «kun spørger», er nemlig identiske med det hovedbildet vestlig presse produserte av denne krigen mens den pågikk. Det materialet han viser til er identisk med det materialet, som blei gitt mest spalteplass i Vesten.

På denne bakgrunnen blir Borgersruds «spørsmål» nærmest over i det latterlige når han beskylder artikkelen for å være «ukritisk». Artikkelen reiser nemlig de fleste av Borgersruds spørsmål. Men utover det prøver den å vurdere konflikten ut fra materiale som ikke var allment kjent i Norge på det tidspunktet. Og slett ikke i «Arbeiderbladet», Dagbladet og de fleste andre norske aviser, som tydeligvis har inspirert Borgersruds spørsmål og standpunkter.

— Borgersrud angriper artikkelen for ikke å ha skjont Kinas «mislykka angrepstaktikk».

— Borgersrud angriper artikkelen for å overse de «enorme kinesiske tapstallene».

— Borgersrud angriper artikkelen for å «undervurdere vietnameserne» og for å kritisere dem urettmessig.

På denne bakgrunnen finner han ut at artikkelen er «ukritisk», for å undervurdere kinesernes problemer og at den maler et glansbilde av oppgjøret i samsvare med kinesisk propaganda.

ANGREPSTAKTIKKEN

Borgersrud skriver: «I anerkjent vestlig militærlitteratur er det stort sett felles oppfatning av hva som er klok angrepstaktikk. Det går ut på størst mulig konsentrasjon på et lite antall angrepsaksler. Smale angrepsfronter, stor mobilitet og stor evne til dybdemanøver» ... «Hvordan angrep Kina? Kina angrep på 26 forskjellige punkter, og spredde sine krefter over en stor del av grenselinja.»

Borgersrud glemmer at vilkåret for å analysere et slag er å analysere virkeligheten. Her leter han i stedet i «anerkjent vestlig militærlitteratur», for å finne svar på spørsmåla sine.

For hva var situasjonen ved utbruddet av denne krigen? — Vietnam hadde i lang tid drevet systematiske og grove grensekrenkninger. De hadde bygd opp et omfattende festningsverk langs grensa, som også tjente som baser for stadige anfall mot kinesiske grenseområder.

— Vietnam hadde nettopp invadert Kampuchea, med sovjetisk hjelp og støtte.

Dette var problem Kina måtte gjøre noe med. Samtidig ønska Kina ikke å okkupere vietnamesisk territorium. De ønska en begrensa konflikt. Av denne grunnen gjorde Kina noe helt uvanlig, nemlig å varsle angrepet god tid i forveien! Dette var sjølsagt helt nødvendig av politiske grunner.

— Videre. Grenseområdene, der kampene fant sted, har et uhyre kronglet terreng. Dette gjør motoriserte operasjoner svært vanskelig. Dessuten er motoriseringsgraden i FFH svært lav.

Alt dette viser, sammen med de målsettingene for krigen som Kina hadde, at denne krigen måtte bli meget spesiell. Dette må vi ha klart for oss når vi vurderer den.

Det er på denne bakgrunn den kinesiske *angrepstaktikken* må forstås. På den ene sida *konsentrerte* kineserne angrepet om tre akser. Gjennom disse operasjonene viste de at de kunne manøvrere på en slik måte at de kunne erobre livsviktige, strategiske punkter. De viste at *om de vil*, kunne de ha fortsatt en offensiv som kunne blitt katastrofal for Vietnam.

På den andre sida hadde de som målsetting å *ødelegge* de vietnamesiske festningsverkene. Dette krevde innsats av mye soldater og kamp mann mot mann.

Debatt!

Alt dette er nevnt og understreka i artikkelen. Alt dette var nødvendig og riktig ut fra den spesielle karakteren 16-dagerskrigen hadde og de målsettingene kineserne satte seg med den. Derfor var den «etter boka».

TAPSTALL

Borgersrud gjør et svært nummer av at artikkelen «undervurderer de enorme kinesiske tapstalla». Jeg får da minne Borgersrud om hva som sto i artikkelen, bygd på tall i vestlige kilder *mens* krigen

KRIGEN KINA — VIETNAM:

Borgersrud med polemikk for polemikkens skyld?

Da er Borgersrud som er kritisk til Vestags kilder hevdet artikkelen i Vesten. (Foto: Anhuai)

pågikk: «Kina har hatt tap på noe mellom 8 og 10 prosent i falne og såra. Dette er ikke eksepsjonelt for store styrker i angrep. Likevel synes jeg det er for mye, og det gir en del grunn for bekymring.» Hvis det viser seg at tapa er større, styrker det sjølsagt denne bekymringa. Men å påstå at AN-B «ser bort fra de enorme tapa», slik Borgersrud gjør, er demagogi.

Enda mer fantastisk blir hans statistiske manipulasjoner. Han skriver: «Visestabssjefen i Folkets Frigjøringshær, Wu Xiuchuan, opplyste til en fransk militærdelegasjon i august (kilde NTB) at 20 000 kinesiske soldater mista livet, av 220 000 totalt. Statistisk er det alltid et visst forhold mellom sårede og drepte, vi kan trygt regne fem hardt sårede for hver drepte (lavt). Da kan vi begynne å regne på tap, og tap på mellom 8 og 10 prosent som vi leser i artikkelen er altfor lavt, de må ligge minst på det doble.»

Nå er saka følgende: Den kinesiske visestabssjefen har avgitt *ei eneste* erklæring om disse spørsmåla, nemlig til det franske telegrambyrået AFP (ikke «militærdelegasjon», som L.B. hevder) i slutten av april. Denne er ganske riktig gjengitt av NTB seinere. Her sier visestabssjefen at Kina hadde et tap på 20 000 drepte og sårede. Dette har Borgersrud i sin iver etter å «være kritisk» ikke fått med seg, men har trudd Kinas offisielle tall var 20 000 *drepte*. På dette grunnlaget har han begynt å tukle med statistikk om «et visst forhold mellom drepte og sårede», og greier sjølsagt å komme fram til større tapstall. Problemet er bare at visestabssjefen alt *hadde* inkludert *drepte og såra* i tallet sitt.

Si gjerne at visestabssjefen juger, Borgersrud. Dokumentér gjerne dette med troverdig materiale. Men spar oss for manipulering med statistikk!

Inntil videre holder jeg fast på mine tall, som stammer fra vestlige kilder mens krigen pågikk. At visestabssjefens tall fra april stemmer med det tallet jeg oppgir, synes jeg styrker og ikke svekker de talla som artikkelen opererer med.

«RUSSISK KRIG»

Borgersrud er indignert overfor min påstand om at vietnameserne «kriga russisk» og at dette skar seg. Han har til og med fått det for seg at dette betyr at jeg mener at «alt som er dårlig, er russisk».

Jeg skal avholde meg fra å kommentere det. Men jeg vil spørre: Hvorfor polemiserer L.B. mot *et uttrykk*, og ikke det som står i artikkelen? Der heter det nemlig: «Vietnameserne har kriga 'russisk' og lidd forsmadelige nederlag. De har drivi krig med å 'forsvare hver tomme jord', samtidig som de har bygd opp mekaniserte 'motoffensiver'.»

Dette er helt i tråd med russisk taktikk for forsvar. Sovjet har helt siden 2. verdenskrig vært mot forsvar i djubden, og er det fortsatt. Sovjets angrepstaktikk er prega av konsentrerte, hurtige framstøt med motorisert infanteri og panser med minimal flankesikring, omgruppering osv.

Etter at stillingene ved Lang Son var nedkjempa, prøvde vietnameserne å åpne en motoffensiv med motoriserte tropper av divisjonsstørrelse. Denne blei totalt mislykka — bl.a. av grunner som er nevnt i artikkelen min.

I stedet for å ta opp sak, ut fra det som *står* i artikkelen, driver Borgersrud polemikk mot idéer jeg aldri har hevda («alt som kommer fra Sovjet, er dårlig» osv.).

Borgersruds retoriske spørsmål på grunnlag av «innvendingene» sine er: «Har vi i Vesten blitt offer for et glansbilde av den kinesiske Vietnam-krigen?»

Han anklager meg for å bidra til et slikt «glansbilde».

Framtreddende massemedia i vest, vietnamesisk propaganda og sovjetisk propaganda kjørte på at «Kina tapte mot vietnamesisk heimevern». Dette er løgn. Artikkelen min viser det. Dette er hovedsaka. Derfor var det rett å trykke den, sjøl om den sikkert kunne vært forbedra med nytt materiale. Men ikke noe materiale har vært lagt fram som rokker hovedkonklusjonene i den, og spesielt ikke det Borgersrud har kommet med.

AN-B

BØKER

Datamaskinen som politisk maktfaktor og bankraner

I høst kom ei bok i Gyldendals Fakkell-serie som tar opp forholdet mellom datateknologi, telekommunikasjon og informasjonsbehandling. Forfatterne, Jan Engebretsen og Willy Jensen, er begge knytta til Universitetet i Tromsø, den første som EDB-sjef, den andre som førsteamanuensis i datafag. En av bokens sterke sider er at den er skrevet av folk med solid fagkunnskap.

Boka er et innlegg i en debatt om dateknologi, menneske og samfunn som bare såvidt er kommet igang i Norge. Enkelte spesielle deler av dette problemet har nok vært diskutert en stund (eks. spørsmålet om persondata og personvern), men et av hovedpoengene til forfatterne er at det er på høy tid å diskutere *alle* sider ved det de kaller teleinformatikk-revolusjonen, en revolusjon de hevder vil gå langt raskere, og få mye større konsekvenser på godt og vondt enn noen tidligere revolusjonering av produksjonsmidlene i hele menneskehetens historie.

Boka starter med en EDB-teknisk innføring som er lett-fattelig og god, med endel illustrasjoner. Den tar opp utviklingen av de elektroniske komponentene i datamaskinene, og beskriver det verk-tøyet (programmering) som brukes for å få datamaskinen til å utføre det som eieren ønsker den skal gjøre.

Deretter kommer et kapittel om teleinformatikk og samfunns-makt. Her trekker de opp skremmende perspektiver for framtida. Om noen år vil storparten av befolkninga

ha sin egen hjemme-datamaskin. Denne vil kunne bli et uhyre mye sterkere middel til å påvirke og ensrette menneskene mer enn f.eks. radio og TV. De store multi-nasjonale «informasjonsmonopolene» vil få muligheter til å drive kulturimperialisme som vi neppe ser omfanget av i dag.

Konsekvensene av denne revolusjonen blir tatt opp i siste halvdel av boka. Stikkord er: Norges sjanser i kappløpet om den nye teknologien, mangelen på utredninger og planer, de bevisstløse eksper-

ter, teleinformatikk og arbeidsløshet, personvern og isolasjon, informasjon som vare. Dette er etter min mening den beste delen av boka, sammen med det påfølgende kapitlet om mulige framtids-typer: Forfatterne tar opp de to ytterpunktene, der teknologien er brukt til å fjerne unødvendige rutinearbeid og slit, og der hvor det er blitt isolasjon og massearbeidsløshet. Vi får et glimt inn i to familiers hverdag, en fra hver av de to tenkte samfunnene. Det er eksempler som skarpt får fram hvor mye kampen

om styringa av denne utviklinga står om.

Siste kapittel dreier seg om hvilke tiltak forfatterne mener må settes i verk for å få denne styringa. Nettopp dette punktet vil det vel være størst grunnlag for diskusjon om. Klassestandpunkt og synet på virkemidler henger nøye sammen.

Forfatterne går inn for «samarbeid, opplæring og holdningsdannelse», og for oppretting av et teleinformatikk-departement og av et «STAT-INFO»-selskap. Selskapet skal drive opplæring/videre-utdanning, koordinere teleinformatikk-virksomhet og formidle penger til denne virksomheten fra staten. De legger vekt på at den nye teknologien bør utnyttes til å «desentralisere makta», og legger opp sine forslag til tiltak i tråd med det.

Det virker som olje på vannet når Einar Førde kaller sitt forord til boka: «Perspektivet må ikke skremme vettet av oss». To av påstandene hans er: a) Jeg tviler på at denne teknologien vil få så store konsekvenser de nærmeste åra, og b) det hjelper likevel ikke stort hva vi bestemmer her i Norge.

Men la forord være forord. Les boka, den anbefales her-ved. Vil vi være med og diskutere hvordan Norge skal se ut om 15–20 år, kan vi ikke knipe igjen øya for data-revolusjonen!

S.S.

Jan E. Engebretsen og Willy Jensen: *Datamakt — for hvem?*

Gyldendal norsk forlag 1979.

166 sider

105 sider
73 kroner

BØKER

Hvordan rane en bank med datamaskiner som «brekkjern»? Boka viser eksempler på hvordan man kan koble seg inn på kontosystemet, ta ut større beløp og etterpå slette ut sine spor. Bildet viser en ubetjent datastyrt bank i USA.

En ny type «hvitsnippforbrytelser» går sin seiersgang i datamaskinenes fotspor. Den amerikanske journalisten Thomas Whiteside har samlet en del historier om emnet i bokform. Han forteller om smarte data-operatører som brukte elektronhjernene for å tuske unna for millionvis av dollar i utstyr under Koreakrigen. Det fant straks veien til svartebørsen. Exxon fikk en gang tappet ett av de store lagrene sine for olje til 20 millioner dollar ved at noen manipulerte med kraner og med datamaskinen som holdt oversikten over oljeoverføringene.

I stadig større grad bruker bank- og kredittvesen blanketter som kan leses direkte av datamaskiner. En låntaker med litt innsikt i dette systemet fikk lånet sitt og 12 innbe-

talingsblanketter. Ved første forfall tok han den siste blanketten i heftet — ikke den første — og leverte i banken. Datamaskinen registrerte at siste avdrag var betalt og sendte straks et — automatisk utskrevet — takkebrev for raskt oppgjør.

Et spesielt underholdende tilfelle fra data-krim'ens historie dreier seg om en student som i noe tilfeldig søppel fra Pacific Telephone & Telegraph Company kom over beskrivelser av ordre-prosedyrene for varebestilling. Flere år seinere — etter endt datautdanning — kunne han bruke dette for å sende inn falske ordre over telefon. Natt etter natt kom lastebiler med dyrt elektronisk utstyr — til en samlet verdi av 5 millioner kroner — som så ble solgt videre. Nå ble tyven riktignok grepet

og måtte betale 50–60 000 i bot og erstatning. I fengsel måtte han også — 60 dager som gikk ned til 40 for god oppførsel. Deretter solgte han hele historia til et filmselskap for langt mer enn 60 000. Han etablerte seg til slutt som godt betalt ekspert på «hvordan man bekjemper data-kriminalitet».

Et problem for dataingeniørene er å skjerme deler av informasjonsmengden og programmene fra uønskede brukere. Firmaet Honeywell og et teknisk forskningscenter hadde arbeidet i 6 år med å lage et absolutt «innbruddssikkert» system — bl.a. med tanke på militært bruk. Det tok to spesialister nøyaktig 2 ½ time å bryte seg gjennom sperrene og få tilgang til «det aller helligste». Ikke nok med det. De kunne også dekke

over at de hadde «vært der» og fortsette å få utskrift av viktig materiale hver gang det ble matet inn i maskinen. Tilkoplingen og operasjonene skjedde fra et privat hjem og ved hjelp av vanlig telefon. En slik oppringning kunne sjølsagt også skjedde fra Moskva.

Boka er full av slike eksempler. Den er god medisin mot den følelsen av maktesløshet en kan føle overfor «superhjernene» og av at snart vil «Big Brother Watch You» i alt du gjør. «Feilen med tanks er at de trenger en fører», skrev Brecht i et av diktene sine. Kanskje noen og hver av oss burde lære litt mer om «å kjøre tanks»?

*Thomas Whiteside:
«Computer Capers»
Mentor Books, 1978.*

JK

BØKER

Legger Gustavsen virkelig alle kortene på bordet?

På boka omslag blir Finn Gustavsen framstilt som kortstokkens joker. Det er muligens slik forfatteren ser på sin egen rolle i norsk politikk, og det kan forklare hvorfor han gir seg sjøl en så dominerende plass i boka. Både forlaget og Gustavsen sjøl har derfor rett i at dette er ei personlig og subjektiv bok. Ei bok som ofte sier mer om utbrettspolitikeren Finn Gustavsen enn om norsk politikk og utviklinga på den såkalte venstresida de siste 10–12 åra.

Einar Gerhardsens erindringer framstiller alles kamp mot alle, hvor forfatteren sjøl befinner seg i bakgrunnen — som en tilskuer. Bortsett fra mellom linjene er det lite nytt vi får vite om den tidligere «landsfaderen»s egne standpunkter og politiske utspill.

Gustavsen har derimot laget ei bok hvor det sentrale tema er: *Alles kamp mot Finn Gustavsen*. Det er et, til dels velskrevet, forsvarsskrift for det tredje standpunkt, slik Gustavsen har forsvart det mot alle lumske angrep fra 1949 og fram til våre dager.

Bortsett fra Evensmo, Cordtsen og Furre er det bare Trygve Bull som kommer ut av boka med positivt fortegn. Resten av «venstre-sida» har Gustavsen lite godt å si om, nettopp fordi en har stilt seg skeptisk eller direkte avvisende til teorien om den tredje vegen til sosialismen.

Derfor er det ikke bare stalinistene i SUF—MLG—AKP som får det glatte lag. Også «NKP», AIK og «kontrastene» får sitt pass påskrevet.

Gustavsen har i heile tatt lite til overs for de intellektuelle «Blindern-folka».

SPLITTELSEN SF—SUF

I 1969 kom det til brudd mellom SF og SUF, etter at de to hovedstrømningene i partiet hadde utviklet seg i hver sin retning gjennom flere år. Det var et opprivende brudd både på det personlige og politiske plan. Tidligere politiske kamper blei bitre politiske motstandere i løpet av striden, og mange byttet fullstendig ut sin bekjentskapskrets i løpet

av de første to—tre månedene i 1969.

Det var derfor med sterke fordommer vi tok fatt på Gustavsens versjon av bruddet, men må innrømme at SFs «landsfader» er forbausende saklig. Ikke i den forstand at han prøver å gi ei objektiv framstilling av hendingene fram til bruddet — men det var all grunn til å vente det mye verre.

Gustavsen kommer faktisk med en del innrømmelser. I kampens hete blei det gjort feil på *begge* sider heter det i

boka fra 1979. Og dette er i sannhet nye toner fra «Gusse», så generøs var han ikke for ti år sia.

Om *SF-aksjonen 1969*, som vervet medlemmer til SF gjennom annonser i Dagbladet, skriver Gustavsen i dag at aksjonen bare var delvis vellykka, fordi mange av de nye ikke blei lenge i partiet. Nei — deres eneste innsats var nok å bidra til at partiet kvittet seg med sin ungdomsorganisasjon.

Det var opprettelsen av egne SF-ungdomsgrupper — i konkurranse til SUF — som var den direkte årsaken til bruddet. Men Gustavsen har rett i at den revolusjonære og den reformistiske ideologien var som ild og vann (et bilde han låner fra en leder i Ungsosialisten) — og at det før eller seinere måtte komme til et brudd. Det store spørsmålet var *når* bruddet skulle komme, og *hvor mange* som ville forlate partiet.

SF ville provosere fram bruddet så tidlig som mulig, fordi det var SUF som var på offensiven — både politisk og organisatorisk. SUF hadde en relativt enhetlig politisk plattform, diskutert på sommerleire og i grunnorganisasjonene. SF manglet denne ressursen, og kunne bare forene seg i kampen mot SUF. Jo lenger SUF blei i partiet, dess større blei avskallinga, og i verste fall kunne de revolusjonære overta heile partiet.

Dette var problemstillinga framfor landsmøtet i 1969. Derfor er det heilt feilaktig når Gustavsen prøver å bringe til

Fra SV-landsmøte i 1977, Gustavsen er ute av sentrale posisjoner i SV-ledelsen. Han ville gjerne bli valgt, men ville ha et solid flertall i ryggen. Ikke etter valg på politisk grunnlag, men i kraft av sin «personlighet».

BØKER

382 sider
110 kroner

torgs den gamle klisjeen om at SUF ikke ville diskutere politikk, men bare hale ut tida — og på den måten kuppe partiet. Det var SUF og deres støttespillere i SF som kjørte fram de ideologiske og politiske stridsspørsmåla i debatten. Sentralt her sto «væpna revolusjon», «proletariatets diktatur» og «demokratisk sentralisme» sammen med holdningen til Arbeiderpartiet, distriktsutbygging og palestineres rettferdige kamp.

I 1967 støttet ikke SF og Orientering palestinerne. Da SUF på sitt landsmøte i 1967 fattet vedtak som støttet opprettelsen av en palestinsk stat, blei dette kalt for antisemittisme i Orienterings leder. Gustavsen trekker fram denne saka, og hevder at SF-ledelsens overspill var en reaksjon på SUFs ekstreme vedtak i denne forbindelse. Likevel går det an å lese en innrømmelse mellom linjene, Gustavsen kunne jo bl.a. unnått å kommentere denne — for SF — pinlige saken. SUF—MLG—AKP har i over

13 år støttet palestinerne. SF (SV) har — i beste fall — kommet etter.

GUSTAVSEN OG ARBEIDERPARTIET

Boka er ellers prega av Gustavsens kjærlighetshat til Arbeiderpartiet. Han har heile tida betrakta SF, og seinere SV, som et *korrektiv* til det store sosialdemokratiske partiet. En grunnleggende ide hos Finn-Gustav er at det går dårlig med SF (SV) når partiet kjører hardt ut mot DNA, mens det går bra når en markerer at en alltid vil foretrekke ei DNA-regjering framfor ei borgerlig regjering. Sjøl etter EEC-kampen er dette Gustavsens oppsummering.

I trontale-debatten etter valgseieren i 1973 uttalte Gustavsen følgende om regjeringserklæringa: «En regjeringserklæring hvor regjeringen ber oss samle oss i det gamle ønsket: En god jul og et godt nyttår. Det er lite å diskutere.»

I dag tar Gustavsen sjølkritikk for denne harde uttalel-

sen. Den skapte en feilaktig oppfatning av SVs forhold til Arbeiderpartiet. Seinere forsterket ALCAN-saka dette inntrykket mener Gustavsen, da stemte han — som eineste SV'er — sammen med DNA. Ja, til og med nederlaget i 1969, etter bruddet med SUF, mener Gustavsen kan forklares ut fra SFs negative holdning til Arbeiderpartiet.

«Jeg har alltid sett det som viktig for SF å markere at vi, tross uenigheten i Arbeiderpartiets politikk, ville gå inn for Arbeiderparti-regjeringer. Det var denne markeringen vi mislyktes med i 1969.»

Dette er en av bærebjelkene i Finn Gustavsens politiske filosofi. På tross av NATO, EF, Kings Bay og Loran C, han har aldri klart å frigjøre seg fra DNA.

«LANDSFADEREN»

Det går tydelig fram av boka at Gustavsens ideal er seg sjøl i landsfaderens eller partifaderens rolle. Den karismatiske lederen som ikke velges etter diskusjon og strid, men som skrider fram over vannene. Gustavsen vant avstemminga i SVs hovedstyre om hvem som skulle representere partiet i den avsluttende partilederdebatten i 1975 med 7 mot 6 stemmer. Dette var for knapt for Gustavsen, han takket nei.

Da han igjen følte seg kallet til å gå inn i politikken i 1971, etter å ha vært ute siden SUF-splittelsen, ga han beskjed om at han ikke blei formann i partiet dersom stemmetallet bare blei 60—40 i hans favør. Det er klart at han med slike idealer blir vettskremt når noen hvisker demokratisk sentralisme i krokene.

Gustavsen beklager seg ellers over at *alle* samarbeidspartnere i SV var skeptiske til SF. De var redd for det stor-SF som var Gustavsens

drøm og mål. Det går imidlertid også klart fram av boka at fra Gustavsens side var denne skepsisen gjensidig. Og den skyldes ikke bare at de ville skape et noe annet parti enn han. NKP'erne hadde han en inngrodd skepsis til. AIK-tilhengerne var de samme folkene som *ikke* hadde brutt ut av Arbeiderpartiet da Gustavsen blei kasta ut. Nå kom de til SV fordi de ikke hadde blitt nominert høyt nok opp på Arbeiderpartiets stortingslister. Og de uavhengige var i alle fall ikke til å stole på, det var en samling av gamle Furubotntilhengere og Kontrast-folk av verste skuffe. Og innen SF fantes det også trojanske hester, med Nygaardsmoen i spissen. Men også Ørnhoi feilvurderte situasjonen i samlingsprosessen og ga altfor mange konsesjoner til NKP, altfor lenge.

Som sagt innledningsvis i denne anmeldelsen, det blir ikke mange frelste igjen som kan sørge for noe come-back for Finn Gustavsen i -80- eller -90-åra.

U-LANDSSJOKKET

Vi hadde egentlig tenkt å slutte denne anmeldelsen med noen kommentarer til kultursjokket i Mosambik. Gustavsen dro til Afrika som NORADs representant, en drømmejobb for den avtroppende politikeren. Seinere blei han imidlertid kalt heim, fordi han ikke gjorde jobben sin. Han blei eskortert nordover av en psykiater, og havnet på Klinikken. Men vi må innrømme at vi ikke en gang får tak i hva som skjedde, enda mindre hvorfor kultursjokket rammet ham. Det er sjølsagt vanskelig å beskrive sin egen sjukdom — og årsakene til denne — vi har likevel på følelsen at Gustavsen ikke legger alle kortene på bordet.

E. S.

Innholdsoversikt over Røde Fane

NR. 1

Hvor går Kinas økonomi?	s. 4
Hva sier du om Kina i dag?	s. 15
Når en idealist skal forklare «kontrarevolusjonen» — en omtale av Charles Bettelheims bok «Det store sprang tilbake»	s. 17
«To linjer i partiet er som bensin i middagen» — et intervju med redaktøren av New Albania.	s. 21
Krigen Vietnam—Kampuchea: Fra innledningene til Odd Bach, Morten Myrstad og Tron Øgrim i opplysningsutvalget i Oslo AKP(m-l)s møte	s. 28
DEBATT: Gråtoppes kriseanalyse er ensidig	s. 35
DEBATT: Stalin og Komintern — Svik i kampen mot Hitler?	s. 38
Bøker: Deng-biografi	s. 46
Innholdsoversikt Røde Fane 1978.	s. 47

NR. 2

Hvorfor ja til NATO Jan Myrdal?	s. 4
Etter landsmøtet i SV	s. 14
Vietnams hegemonisme og SV's prinsippløshet.	s. 24
To dikt av Joanes Nielsen fra Færøyane	s. 30
DEBATT: NKP, Komintern og 1940.	s. 32
General Hacketts verdenskrig — en ønskedrøm om NATO-seier . Marxistisk Forum: Søkelys på Kominterns linje og vinterkrigen i Finland.	s. 40
Harald Normann med avslørende bok om generalstaben og den tyske okkupasjonen	s. 46
Tidsskriftet Materialisten i ny skikkelse.	s. 47

NR. 3

Trenger AKP(m-l) en ny militærpolitikk, Pål Steigan?	s. 4
Tandberg-skandalen: DNA-regjeringas ansvar!	s. 14
Sovjet i dag: Imperialisme eller «overgangssamfunn»? Intervju med Hans Ebbing	s. 22

DEBATT: Ungarn 1956: Kontra-revolusjon eller rettferdig nasjonalt opprør?	s. 26
DEBATT: Den anti-imperialistiske kampen og språkspørsmålet	s. 38
BØKER: Søkelys på et svik. Lærerik men overfladisk bok om Albanias svik.	s. 44
Om Lucas-arbeidernes kamp for alternativ produksjon.	s. 46
BOPA: En kokebok i bygerilja — om sabotasje i krigens København	s. 47

NR. 4

— Sosialismen er ikke perfekt, klassikerne er ikke ufeilbarlige! Intervju med Pål Steigan.	s. 4
— Slik var rødegardistenes konfrontasjon med landsbygda. William Hinton har intervjuet Chen Yong-gui om erfaringene fra kulturrevolusjonen	s. 8
DEBATT: — Pol Pots linje feilaktig?	s. 20
DEBATT: Er det «radikale bokmålet» m-l-rørslas språkløse?	s. 34
DEBATT: Om produksjonen i Kina og tendensens bruk av statistikk	s. 39
DEBATT: Stålproduksjonen og sosialismen	s. 44
Brev til Redaksjonen	s. 47

NR. 5

Slik misbrukes Sovjet-psykiatrien.	s. 4
Dette er NATO. Det har lenge vært etterlyst mer fakta i NATO-debatten. Vi bringer bakgrunnsstoff om NATOs organisasjon og forsvarsplaner.	s. 14
Hvem kvant krigen Kina—Vietnam?	s. 24
Opposisjonen i Tsjekkoslovakia. Vi har intervjuet tidligere parlamentsmedlem og undertegner av Charta 77, Antoni Rusek.	s. 32
DEBATT: Pol Pot gikk for fort fram!	s. 42
DEBATT: Nynorsken har objektive svakheter	s. 40

BØKER: Økonomisk lærebok fra «firerbanden».	s. 42
Ført bak lyset av NATO i 30 år?	s. 44
Brev til redaksjonen.	s. 46

NR. 6

Med samene på tilhørerbenken. Den norske regjeringa framstiller seg som venn av minoriteter i FN. Alta—Kautokeino-utbygginga viser at de er kolonialister i eget land.	s. 4
Energikrise eller systemkrise?	s. 8
Alternative energikilder	s. 18
AKP(m-l)s miljøpolitikk. Vi har intervjuet Jan Borring som advarer mot IEA og uttaler seg om AKP(m-l)s miljøpolitikk	s. 24
Økt beredskap mot atomkraft i Norge!	s. 26
En ny verdenskrig? Den økonomiske utviklinga i USA og Sovjet peker i retning av en ny verdenskrig. Det er en slående parallell mellom Tyskland i 30-åra og dagens Sovjet.	s. 30
DEBATT: Ebbing og overgangssamfunnet	s. 35
DEBATT: Fiskerne tilhører arbeiderklassen.	s. 40
BØKER: Obligatorisk lesning for RVs parlamentarikere.	s. 42
Kampuchea-boka til Oktober — slutninger på spinkelt grunnlag?	s. 44
Brev til redaksjonen	s. 47

NR. 7

Det er gode tider, Tor Halvorsen! Industrien har hatt konjunkturoppgang siden 1978. Eksportindustrien har bl.a. hatt store profitter. Det er grunnlag for å imøtekomme solide lønnskav fra arbeiderklassen.	s. 4
Hvem skal betale gjelda til oljemonopolene?	s. 6
Truer lønna konkurranseevnen?	s. 9
Slik regner du ut reallønna	s. 12
En bløff at lønnsglidninga har økt.	s. 15
Tariffaksjonen 1980.	s. 16
Spesialbilag: En nøkkel til disku-	

BREV

TIL REDAKSJONEN

Røde Fane
boks 2046
Grünerløkka,
Oslo 5.

1979

sjonene om AKP(m-l)s prinsipprogram

Et 16 siders spesialbilag som forklarer hvilke endringer som er foreslått i partiets prinsipprogram til AKP(m-l)s 3. landsmøte i 1980

DEBATT: AKP(m-l) og homofili: «Fråsegn» — et negativt lærestykke av rang. s. 18

DEBATT: Krigen Kina — Vietnam: Gikk alt så greit? s. 24

DEBATT: Stålproduksjon og sosialisme: Røde Fane vulgariserer! s. 26

BØKER: Hvordan reagerer soldater i krig? En omtale av John Keegans bok «The face of battle»..... s. 28

Brev til redaksjonen s. 30

NR. 8

Datateknologien er forutsetninga for kommunismen.

Datarevolusjonen sett i et marxistisk perspektiv..... s. 4

Med Datarevolusjonen inn i 80-åra..... s. 14

Arne Maus: «Jeg frykter et syntetisk samfunn der alt foregår på skjermer...» s. 22

Politisk fange hos Thieu og Pham Van Dong

Interju med Doan Van Toai med erfaring fra Saigons fengsler både før og etter 1975..... s. 26

DEBATT: AKP(m-l) og kvinnekampen: Partiprogrammet er dårlig, men det nye utkastet er enda verre..... s. 32

DEBATT: Sannheten må alltid fram — en kommentar til Pål Steigan om dogmatisme. Med svar fra Pål Steigan. s. 36

DEBATT: Krigen Kina—Vietnam: Borgersrud med polemikk for polemikkens skyld?

BØKER: Datamaskinen som politisk maktfaktor og bankraner... s. 42

BØKER: Legger Gustavsen virkelig alle kortene på bordet?..... s. 44

Brev til redaksjonen. s. 47

Innholdsoversikt over Røde Fane 1979 s. 48

Dimitrov feil oversatt

I Røde Fane nr. 3/79 gjengir dere på side 8 et utdrag av en artikkel av G. Dimitrov om militærpolitikk.

I den står det på et tidspunkt: «Dette utelukker ikke at man avgir stemme og grunngir hvorfor i avstemninger om de forskjellige sakene av militær karakter som er nødvendige for å hindre angrep fra fascistiske aggressorer (f.eks. styrking av grensene) liksom ...»

I forbindelse med en begynnende militærpolitisk diskusjon her i Danmark leste jeg hele artikkelen av Dimitrov i boken «Georgi Dimitroffs liv og kamp for folkefronten» utgitt i 1938 av Mondes forlag, København. De hadde imidlertid en annen oversettelse av det overfor nevnte sitat: «Dette utelukker ikke i konkrete tilfelle en motivert ikke-deltagelse i avstemningen om enkelte foranstaltninger av militær karakter, som er nødvendige for å vanskeliggjøre en fascistisk angriper et overfall (f.eks. befestelse av grensene) ...» (side 248) Min understrekning)

For sikkerhets skyld kontrollerte jeg det i Georgi Dimitrov: Collected Works, Volume 1, utgitt av Foreign Press, Sofia, 1967. På side 692 står følgende: «This does not exclude abstention from voting

in particular cases, giving the reason for doing so, on those various measures of a defensive character which are necessary to hinder the attack of a fascist aggressor (e.g. the fortifications of frontiers) ...» (min understrekning).

Ut fra dette mener jeg det er en feiloversettelse i den norske utgaven. Dimitrov argumenterer altså ikke for å delta i avstemninger om militære bevilgninger (underforstått stemme «ja»), men for at man i konkrete tilfeller kan avvike fra det normale «nei» og *unnlåte* å stemme.

Dette bare til opplysning. Det skulle ikke endre mye i argumentasjonen for *i dag* å stemme «ja» til visse militærbevilgninger.

For øvrig er Røde Fane etter omleggingen blitt et aldeles fremragende og interessant blad. En bestilling på abonnement vil følge.

C.K., Danmark

Nøytral utsending

Eg vil først få takke for eit ypperleg tidsskrift, med bra variasjon i val av tema, og virkeleg delikat og innbydande i layout. Eg kunne tenke meg å gjere ein innsats for å få fleire til å bli abonnentar.

Det er likevel ein ting å sette fingeren på, og det er at bladet blir tydeleg merka med «Røde Fane» på konvolutten som det vert distribuert i. Dette må det bli ein slutt på, for det er nemleg ikkje alle som set pris på at postverket så lett kan kartlegge kven som les kva. Både av sikkerhetsgrunnar og andre. Dersom dette ikkje vert endra vil eg vurdere å gå over til å kjøpe bladet i laussal, i staden for å abonnere.

Med vennleg helsing

I. V.

Åsenstranda

Svar: Vi takker for brev og viser til svar på et tilsvarende leserbrev i nr. 6/79. Den viktigste grunnen for å stemple avsender utenpå konvolutten er at det gir mye gunstigere portotakster. Helt nøytral utsending vil bety en økning i abonnementsprisen på ca. 30 prosent.

Red.

Returadresse:
Røde Fane
Boks 2046
Grünerløkka, Oslo 5

NØDVENDIG LESNING FØR LANDSMØTET

**Landsmøtet i AKP(m-l) 1980
PRINSIPP-PROGRAMMET
under debatt.**

Demokrati, frihet og
diktatur under sosialismen.

Partiteori, demokratisk
sentralisme.

Sosialistisk økonomi.

**NYTT HEFTE
kr.10,-**

FORLAGET
OKTOBER